

"PROLETAREC"
je delavski list za
mислеće čitatelje

PROLETAREC

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list

STEV. NO. 1157 Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. CHICAGO, ILL., 14. NOVEMBRA, (NOVEMBER 14), 1929 Published Weekly at 3639 W. 26th St. LETO—VOL. XXIV.

VELIKI VOLILNI USPEHI SOC. STRANKE

Thomas poziva na organizatorično delo

SOCIALISTIČNI GLASOVI V NEW YORKU NARASLI 400 ODBSTOTKOV

Socialisti v Readingu dobili vse mandate v mestnem svetu in dva nova v šolskem odboru

Glasovi socialistične stranke narasli razen v New Yorku in Readingu tudi v Bostonu, Buffalu, Niagara Fallsu in drugih mestih

Dnevni listi v vseh ameriških mestih so dne 6. novembra, dan po županskih volitvah v New Yorku, poročali o presenetljivo velikem številu glasov, ki jih je dobil socialistični kandidat za župana Norman Thomas.

Mnogi veliki dnevnikarji so v rednih člankih komentirali ta znanje "nepričakovan pojav" in ga označevali za svarilo newyorški demokratični stranki, oziroma njeni Tammany mašini pred rastjo nevarnostjo socialistične opozicije.

Veliki newyorški dnevnik "Times" priznava, da je dobil Thomas blizu dve sto tisoč glasov iz "vrst najinteligentnejših državljanov", kar je od takega lista pač priznanje, ki dela zavednim volilem samo čast.

Moč tammanitake mašine.

Sedanji župan James H. Walker je bil sedva ponovno izvoljen z veliko večino. Dobil je nad 865,000 glasov. Tammanitaka mašina razpolaga z ogromnimi denarnimi sredstvi in z aparatom, kateremu ni lahko kljubovati. Vsi mestni delavci, katerih je tisoče v ameriški metropoli, so obvezani delati za demokratično stranko, in kadar ni dovolj "priden", ga odlože.

Uspeh republikanskih kandidatov.

Republikanski kandidat kongresnik La Guardia je dobil 368,284 glasov, dasi je njegova stranka, posebno še on sam, računala na zmago. La Guardia je eden onih republikanskih progresivcev, ki so v besedah zelo radikalni in imajo v svoj kredit veliko radikalnih govorov, a v praksi cinajo in v kritičnih momentih se radi nagloma okrenejo in delajo ravno nasprotno od svojega "radikalnega" programa.

Republikanska stranka v New Yorku ni prišla iz prošle kampanje prav nič "čestno" iz borbe. Vsi njeni kandidati, razen enega, so propadli. V glasovih je poročeno, vzete v upoštevanje večje število volilcev, v primeri s porastjo socialističnih glasov nazadovala, enako tudi demokratična stranka.

Thomas dobil 174,931 glasov.

Norman Thomas je dobil 174,931 glasov, kar bi zadostovalo, da bi bil izvoljen za župana v marsikaterem velikem mestu. Od leta 1925 so socialistični glasovi za župana narasli 400%. Opačkrat je bil županski kandidat Norman Thomas. Leta 1925 je dobil 29,574 glasov. Morris Hillquit jih je dobil l. 1917, ko je bil županski kandidat socialistične stranke, 145,332, ali največ, kar jih je do zadnjih volitev dobil kedar kak socialistični kandidat v glavnem mestu ameriškega kapitalizma. Tedaj so se okrog Hillquita zbrali vsi protivnojni elementi in kampanja zanj je vzbujala splošno pozornost tudi izven

New Yorka. Sedaj pa so glasovi narasli v politično normalnih razmerah, kar je za socialistično stranko toliko veseljši pojav. Chas. Solomon, socialistični kandidat za kontrolerja, in Algernon Lee, kandidat za predsednika mestnega sveta, sta dobila okrog 90,000 glasov vsaki. Socialistični glasovi so narasli za polovico in več pri kandidatih v vse glavne urade, in tudi glasovi, ki so jih dobili kandidati za aldermane in assemblymane (poslanec) so zelo narasli od prejšnjih volitev. V nobenem okraju pa ni dobila stranka večino in tako ostane v zvezi temu velikemu številu glasov v mestni zbornici in državni zakonodaji brez zastopstva.

Norman Thomas in drugi predstavniki socialistične organizacije v New Yorku po volitvah ne mirujejo, nego so začeli z organizatoričnim delom, da pridobijo volilce, ki so se izrekli zanje, za pristop v soc. stranko in za kampanjsko delo.

Socialistična zmaga v Readingu.

Socialistična stranka v Readingu, Pa., je pri občinskih volitvah zvela kapitalističnim strankam zadnja dva mestna odbornika. Sedaj so v mestnem svetu vsi odborniki socialisti. Dobila je tudi dva nova odbornika v šolski svet, da jih ima sedaj štiri.

Manj uspeha so imeli socialistični kandidati v urade okraja (county) Berk, v katerem je mesto Reading in okoliske občine. Medtem ko so dobili zanje večino v mestu samem, so demokratje z večino, ki so jo dobili v okolici, nadkrilili socialistično v mestu ter zmagali z malim številom glasov. V okoliskih občinah je prodrlo več socialistov v aldermanske in druge urade.

Razveseljiv napredek v drugih mestih.

Socialistična stranka beleži porast glasov razen v New Yorku in Readingu tudi v Bostonu, Buffalu, Niagara Fallsu in več drugih mestih, kjer so se vršile 5. novembra občinske ali okrajne volitve. Strankino vodstvo se s tem ne zadovoljuje. Za zmago je potrebna jača organizacija in kampanja v ta namen je v teku. J. S. Z. bo sodelovala v nji z vsemi svojimi močmi.

Ali ste že poslali naročnino?

Obnovite jo, ako hočete list redno prejemati.

"MOČA" VZLIC PROHIBICIJI

Republikanska stranka, ki razpolaga z aparatom, čigar naloga je uveljaviti prohibicijo, je "suha stranka" in predsednik Hoover je suhač po prepričanju. Prohibiciji pravi "plemenit eksperiment". Od kar ima adm. nistracijo on v rokah, je bilo precej aretacij, vpadov, tožba itd., a dežela ni nič bolj "suha" kot je bila. "Prese" delajo vsi jase, mošt kipi, pod kotlički gori in butlegarija, če gre količkaj po sreči, je še vedno najbolj dobičkosen bišoft. Pa tudi za politične grafitarje je tako stanje sijejno.

CERKEV V MARIONU JE KOMPANIJSKA USTANOVA KI SLUŽI ZA VAJANJU IN IZKORISČEVALCEM

Baptistična cerkev v tekstilnem mestu izključuje člane Ameriške delavske federacije

Plidkost in umazanost kapitalističnega "krščanstva" zopet očitno dokazana

Svetohlinski reaktorji na jugu smatrajo, da je greh, ako delavec spada v unijo, kakor so pravili kaplani in fajmoštri po naših krajih, da je greh, ako si socialist. Ampak če je bilo njihovo stališče vsaj deloma opravičljivo, kajti socialistično gibanje je ne le ekonomsko nego tudi svobodomiselnost, je pa stališče prvakov baptistične cerkve v Marionu v nasprotju z logiko. S cerkvenih knjig so brisali okrog sto delavcev in njihovih žen, ker so bili aktivni v prošli stavki, dasi jo ni vodila kaka komunistična "brezverska" unija, nego United Textile Workers unija, katera je pridružena A. F. of L. Nobena ni proti veri. V A. F. of L. je na vodenju nekaj prav pobožnih ljudi. Ustreljenim žrtvam v Marionu je unija poskrbela cerkven pogreb in med govorniki na grobu je bilo več pridigarjev kakor pa svobodomislecev. A vendar, cerkveni odbor cerkve, ki trdi, da sledi Kristusovim naukom, se je zbral, razpravljal in sklenil, da je

to, kar delajo stavkarji, upiranje redno kakršnega dovoljuje vsevedni Bog v svoji neskončni modrosti, in v globokem strahu za sveto vero so naglo sklenili, da morajo takli aporntniki ven iz cerkvenih zapiskov in iz cerkve. Ko so pobožne ženske prizadeti delavci in pa bogaboječji delavci dobili obvestilo o izobčenju, so hoteli v cerkveni urad ter jokaje prosili, da naj se jih sprejme nazaj pod cerkveno okrilje.

Slučaj izobčevanja v Marionu dokazuje, da ni Bog tisti, ki vlada nad cerkvijo, nego tekstilna kompanija. In to, kar se sedaj dogaja ob industrialni penetraciji na jug, se je dogajalo po vzhodu in v Evropi, ko so se delavci začeli prvič upirati nezadržnemu izkoriščanju in se domislili, da so po božjih in cerkvenih postavah upravičeni vprašati za pravico. Duhovniki, ki so odvisni od kompanij, so jih vedno posvarili, da je upiranje greh in da je prava cerkvena postava tista, ki pravi, ne upiraj se gospodarju!

RAZLIKA MED NEW YORKOM IN LONDONOM V UPRAVNIH STROŠKIH

London ima več prebivalcev nego New York. Upravni stroški mesta London znašajo sto osemdeset milijonov dolarjev letno.

Upravni stroški mesta New York znašajo pet sto petindvajset milijonov dolarjev na leto ali \$345,000,000 več kakor plačajo prebivalci Londona.

V londonskem mestnem svetu in v upravi londonskih okrajev je mnogo socialistov. V upravi mesta New York so demokrati in tudi republikanski političarji ter grafitarji, oziroma oboje.

Italija večja svoj vojni proračun

Postavka v proračunu za vojno mornarico je bila v Italiji povečana za deset milijonov dolarjev letno za dobo treh let. Italija gradi nove križarke in submarine, in Mussolini je v svojem govoru pred veterani dne 3. novembra dejal, da je pacifistična propaganda kvarljiva in da so mirovni govori diplomatov "bunk"

Bergerjevi govori in članki izdani v knjigi

Milwanški dnevnik "Leader" je izdal knjigo, obsegajoča 775 strani, ki vsebuje govore ter znamenitejša uredniške članke pokojnega kongresnika Victor L. Bergerja. Naslov knjige je — "The Voice and Pen of Victor L. Berger."

TRUPLA AMERIŠKIH VOJAKOV NA POTI IZ ARHANGELA V U.S.A.

Žrtve ameriške arhangelske ekspedicije prepeljane z vojaškimi častmi.

Pred desetimi leti je ameriška vlada poslala ameriške čete v Arhangel v Rusiji, da se tam bore za demokracijo in odpravo-vojen, ali za kar že. V boju z ruskimi revolucionarnimi četami je bilo precej ameriških vojakov ubitih, in 86 teh je bilo v kovinastih rakvah naloženih na sovjetsko ladjo, da se jih prepelje v Zedinjene države. Dne 6. novembra so bili izloženi v francoskem pristanišču Havre iz sovjetskega parnika, da se jih prepelje v Ameriko na ameriški ladji.

Vojaki, ki so bili ubiti v močvirjih severne Rusije, so večinoma iz Michiganu. V Havru jih bodo predjali v nove ameriške rakve, in ko bodo naložene na parnik, jim bodo ameriški zastopniki ter francoske oblasti izkazale vse vojaške časti. So več ceremonij bo, ko jih enkrat konec novembra pripeljejo v Ameriko.

Čemu je bilo ameriške čete treba pošiljati v Rusijo? Hinaveci, ki so poslali zdrave, močne ljudi v smrt, jim danes izkazujejo "vojaške časti" na način, da navdušuje druge mlade, zdrave ljudi za "vojaški stan". Iz ubitih žrtev kujejo propagando za militarizem, zato da bodo v prihodnji "obrambni" vojni, morda več tisoč milj od ameriških mej, pripravljeni dati drugi mladi fantje "za čast in obrambo domovine".

Militaristično hinavstvo je brezmejno, toda svojo propagando vodi tako spretno, da velika večina ljudi sploh ne zapopade laži in smatra krinko militarizma za obraz čistega, nesebičnega patriotizma.

VAŽNOST LONDONSKE RAZOROŽITVENE KONFERENCE

Na konferenco za omejitve vojnih mornaric, ki se bo na predlog angleške delavske vlade vršila januarja 1930 v Londonu, pošljejo povabljenе države svoje najspretnejše državnike. Zastopane na nji bodo Zedinjene države, Velika Britanija, Francija, Japonska in Italija.

Ameriški delegaciji bo načeljeval državni tajnik H. L. Stimson. Njen član bo tudi ameriški poslanik v Londonu Chas. G. Dawes in več drugih ameriških diplomatov.

NOVE ZMAGE DELAVSKE STRANKE V ANGLIJI

Dne 1. novembra so se vršile v Angliji volitve v občinske zastopce, v katerih je delavska stranka dobila 117 novih odborniških mest na stroške konservativne in liberalne stranke.

RAZLIKA MED USTAVO V TURCIJI IN PRI NAS

Svoboda vesti v turški republiki in North Carolini

Ločitev cerkve od države je v Turčiji dejstvo, ne samo na papirju.

Žurnalst Larry Rue opisuje v šikaški "Tribuni" turško ustavo, ki je ena najliberalnejših na svetu. Ako človek pomisli, da je bila Turčija do revolucije ena najbolj nazadnjaških in zapostavih držav na svetu, se mu zdi tak preobrat skoro nevtrjen. Toda vzlic temu je resnica, da je uvedel Kemal paša s sodelovanjem liberalnih Turkov reforme tako dalekosežnega značaja, da so staro državo temeljito vrgle iz njenih tradicionalnih tečajev ter jo zavedle v nov tok naglega moderniziranja.

Ustava v Turčiji določa, da ima vsak turški državljani svobodo in z njo vse pravice v mejah konstitucije. Turčija je ena onih redkih držav na svetu, ki ima samo eno zbornico. Izvedla je ločitev cerkve od države veliko bolj temeljito, kakor so jo mogle izvesti vsa dobo svojega obstoja Zedinjene države. Turška vera, kakor vsaka druga cerkev, se je razvijala v znamenju reakcije, vrah in skrajnega nazadnjaštva. Kemal puša je vedel, da dokler bo imela cerkev odločujoč vpliv na javno življenje, je kulturni in gospodarski napredek Turčije nemogoč. Pa je odkazal cerkvi njeno mesto, kakor ga ji skuša odkazati Sovjetska Unija in mehiška republika.

V tej deželi, kjer se postavljamo s svobodo, se prisega še vedno na božjo pomoč, poljubuje se biblijo in uganja druge verske ceremonije v političnih in sodnih uradih, medtem ko je v moderni Turčiji versko hipokritstvo postavno odpraveno.

V Turčiji priče, obtoženi in tožitelji prisegajo pri svoji časti, v Zedinjenih državah pa odklanjajo sodniki prave, ako so svobodomiselnega prepričanja in ne verujejo, da jih Bog lahko pošlje v peklo. Če ne drugje, so take stvari mogoče v južnih državah ameriške Unije, pa tudi v bolj prosvitljenih državah na vzhodu so se že šestokrat dogodili slučajji, da so zagovorniki ali pa državni pravdniki apelirali z verskimi predsodki, da naščujejo sodnika, poroto ali pa javno mnenje proti "brezbožem". V Turčiji ustava tega ne dovoljuje, zato tudi napreduje veliko hitreje kakor pa npr. North Carolina, Tennessee ali pa Boston v Massachusettsu.

DOPISI V PROLETARCU

nudijo zanimiv pregled življenja in aktivnosti v naših nasebinah. Prečitajte jih v tej številki in se prepričajte. V njih se dopisniki ne pričkajo za prazen nič, nego podajajo sliko aktivnosti v nasebinah ter komentirajo dogodke s stališča razuma, ne s predsodki. "Zelo rad berem v Proletarcu tudi dopise," piše naročnik, in s tem je izrazil mišljenje velike večine čitateljev.

Glasovi iz Našega Gibanja

Zapisnik seje eksekutive J. S. Z. dne 1. nov. 1929

Prisotni Alesh, Godina, Vider, Lotrich, B. Novak, tajnik Pogorelec, Olip, Zaitz, Miško, Mary Udovich, Angeline Tich in gosta Garden ter Beniger.

Maslaeh in Kokotovich sta svojo odsotnost opravičila z zaposlenostjo.

Za predsednika seje izvoljen Godina.

Zapisnik prejšnje seje sprejet kot čitan.

Dopisi. — Tajnik prečita pismo Jos. Sedmaka iz Conneaut, O., nanašajoče se na organizatorično delo.

Prosvetni odsek: Tajnik Pogorelec poroča, da je večja pošiljava raznih dramskih iger dospela, s katerimi bo ta odsek na razpolago organizacijam, ki so v Izobraževalni akciji. Nadalje je v delu knjiga, ki jo izda Izobraževalna akcija in se jo razpeča med članstvo pridruženih društev.

Poročila tajnika JSZ.: V problem mesecu je bilo razpečenih več članskih znamk kot v katerikoli drugem mesecu tekočega leta. Bilo je naročenih za 816 članov.

K novemu klubu JSZ. v Newburgu je na prošli seji pristopilo še 6 oseb, tako da ima danes okrog 15 članov. Tajnik kluba poroča, da se bo to število še izdatno pomnožilo in klub v Newburgu postane v doglednem času ena najjačjih postojank našega pokreta v okrožju Clevelanda.

Možnosti so, da dobimo kmalu klub tudi v Conneautu, O., in v ta namen sem v dogovorih s S. Jos. Sedmakom. Korespondiram tudi s somišljeniki v Warrenu, O. in Rentonu, Pa., v svrhu da se obnovi klube JSZ. tudi v teh dveh naselbinah.

Stranki smo letos plačali \$630 članarine. Do konca leta bo treba naročiti še kakih 50 članskih znamk za novoprstople člane.

Oj kar ima stranka sedanji sistem članarine, so se dohodki njenega glavnega stana zelo znižali posebno še zato, ker so nekateri državne organizacije malomarne pri odračunavanju deleža od članarine, ki gre na strankin urad. Vseled tega je eksekutiva stranke na svoji prošli seji zaključila, da morajo tiste državne organizacije in federacije, ki pobirajo prejšnjo članarino, odračunavati stranki tak delež, kakršnega je prejemale po prejšnjih določbah.

V konvenčnem fondu imamo danes \$1.246,78, od prihodnjega zbra bomo pa imeli na podlagi sedanjih dohodkov okrog \$1.600. Stroški proslavnega zbra, kolikor se zvezične blažajne tiče, so bili \$909,29. Toliko v informacijo, ko boste pozneje razpravljali o prihodnjem zboru.

Kulturnih organizacij, to je takih, ki se pečajo edino s prosvetnim delom, je v Izobraževalni akciji devet. Te so v naselbinah Sheboygan in Milwaukee, Wis.; San Francisco, Calif.; Waukegan, Ill. (dve); Detroit, Mich. (dve); Canonsburg, Pa.; Pueblo, Colo. To navajam v pojasnilo, ker je agenda, ki jo je predložil poseben odsek za prejšnjo sejo, vsebovala določbe glede reprezentacije na bodočem zboru in kritija stroškov. Imenovane organizacije plačujejo po en dolar mesečno članarino.

H koncu naj omenim, da ima JSZ. v upravnem fondu \$279,06, kar ne bo zadostovalo za pokritje stroškov, ki jih bomo imeli s knji-

gati, katero izdamo ta mesec za članstvo društva Izobraževalne akcije. Primanjkljaj bomo pokrili s poznejšimi dohodki.

Poročilo tajnika sprejeto na znanje.

Preide se na točko "Prihodnji zbor J. S. Z." S. Zaitz v imenu posebnega odseka prečita ponovno točke za razpravo, ki so bile predložene že prejšnji seji in odložene za to (bile so priobčene v prejšnjem zapisniku). Nato v svrhu olajšanja razprave predloži sledeče:

1.) V katerem času prihodnjega leta naj se vrši osmi redni zbor?

2.) Določitev delegatskih pravic delegatom organizacij Izobraževalne akcije.

3.) Referati in referantje.

4.) Ali je možnost, da bi se dobilo na ta zbor tudi kaj zastopnikov slovenskih domov, ki bi sodelovali v razpravah za dvigovanje kulturnega dela in boljše kooperacije med upravami dvoran ter kulturnimi društvij?

5.) Podvzame naj se akcija, da bodo na prihodnjem zboru zastopana prosvetna društva v čim večji meri. Tajništvo naj sestavi, v koliko mogoče, seznam vseh prosvetnih društev, ki so našemu delu prijazna, pošlje naj jim posebno pismo za pristop v Izobraževalno akcijo, in naj jih povabi, da pošljejo na prihodnji zbor delegata.

6.) Kakšne korake je treba podvzeti, da se pridobi vse naše klube in čimveč organizacij, pripadajočih Izobraževalni akciji, da pošljejo delegata?

Sledi razprava glede določitve datuma. Blaž Novak predlaga, in Angeline Tich podpira, da se vrši prihodnji zbor dne 30. in 31. maja ter 1. junija 1930. Predlog sprejet.

Pri drugi točki je bilo sklenjeno, da imajo delegatje Izobraževalne akcije JSZ. na zboru vse delegatske pravice v razpravah in sklepanju glede prosvetnega dela, organizacij, ustanov in drugih zadev splošnega značaja. V političnih zadevah, ki se tičejo političnega dela stranke, pa imajo posvetovalen glas.

Pri razpravi o tretji točki je Alesh mnenja, da smo imeli na prošli zborih preveč referatov in premalo razprav. Svetuje, naj se za prihodnji zbor to popravi. Garden se z izvajanjem Aleša deloma strinja, vendar pa je potrebno, da je na takih zborih nekomu poverjena naloga in odgovornost, da predmet obdela, da se nani pritravi in ga prinese pred zbor v obliki, ki omogoči uspešno razpravo in zaključke.

Novak priporoča, da bi refer-

ranti svoje poročila priredili pred zborom, da se bi jih tiskalo ter poslalo delegatom. Na ta način bi izostalo čitanje poročil in se bi lahko takoj začelo z razpravo.

Zaitz izvaja, da je treba za vsak predmet nekoga, ki ga bo utemeljil ter podal nasvete. Referati naj bi bili čimkrajši, referantje pa naj se porazdeli, da bodo zastopani z njimi vsi važnejši kraji.

Lotrich stavi predlog, da se referate uredi v tem smislu in poročevalce imenuje iz raznih krajev. Sprejeto.

Zaitz utemeljuje svoje priporočilo glede zastopstva slovenskih domov na našem prihodnjem zboru. Priporoča, da se bi povabilo našemu delu naklonjene uprave dvoran za pristop v Izobraževalno akcijo in pa da pošljejo delegata na naš prihodnji zbor. Godina izraža dvome v uspeh in praktičnost takega apela. Odziva po njegovem mnenju ne bo. To so predvsem gospodarske ustanove, ki imajo svoje probleme, in ti jih naš zbor ne zanima v stvarih, ki z domovi nimajo stikov. Aleš je protivnega mnenja. Mišlji, da bi bilo koristno, če se najdejo med raznimi organizacijami in upravami slovenskih dvoran boljši stiki, ki bi dovedli do večjega sodelovanja. Razprave se udeleže še Vider, Novak, Miško, Olip, Mary Udovich, Garden in drugi. Končno je sprejet predlog, da se uvrsti v dnevni red zbra točko o slovenskih domovih z ozirom na izboljšanje upotrebljanja istih ter se v ta namen dobi na zbor poročevalce, ki imajo z domovi največ izkušenj.

Vider predlaga k 5. točki, da se seznam prosvetnih društev uredi in se jih potem povabi s posebnim pismom na pristop v Izobraževalno akcijo. Ob enem naj se med njimi vodi agitacija, da bodo na prihodnjem zboru zastopana s svojimi delegati. Predlog sprejet.

Zaitz sugestira, da se izda nekaj cirkularjev s podatki o Izobraževalni akciji ter njenem delu ter se jih razdeli med članstvo. Sklenjeno, da se to izvrši.

Aleš pravi, da je pred nami tudi vprašanje, kako pridobiti za naše gibanje Hrvatje in Srbe. Potrebno je, da povzamemo v ta namen definitivne korake.

Zaitz predlaga, da se izvoli odbor treh članov, ki naj išče stike z našimi somišljeniki med Hrvatji in Srbi ter o svojem delu poroča seiam eksekutive.

Izvoljeni v ta odbor Pogorelec, Peter Kokotovich in Zaitz.

Sklenjeno, da se o pripravah za bodoči zbor razpravlja na prihodnji seji. Zaključek seje.

Naročajte knjige iz knjižarne "Proletarca".

LEPA PRIREDITEV KLU-BOV J. S. Z. V DETROITU

V nedeljo 10. novembra se je v Slovenskem delavskem domu vršila lepa priredba klubov št. 114 in 115 JSZ. Bila je v prvi vrsti shod, a ni manjkalo tudi drugih točk programa. Udeležba je bila obilna že popoldne; dvorana je bila namreč polna, in to v zvezi z deževnem popoldnevom. Detroiti Slovenci ne živijo kompaktno in do te dvorane imajo mnogi uro in več vožnje s poulično železnico ter busi, pa tudi z avtom vzame prilično časa. Prireditelji so bili prav vzradoščeni nad tolikšnim posetom. Vstopnina je bila 50 in 25c.

Program je otvoril z nagovorom s. Andrew Grum, tajnik miadinskega angleško poslušajočega društva "Young Americans" SNPJ. in aktiven član JSZ. S. Liškarjevo pesem "Kristus na klečci" je zelo lepo deklamirala A. Krašovec, angleško "The Bread Line" pa Miss Potočnik. Naglašala je besede ne le pravilno nego tudi čustveno, kakor je potrebno v deklamacijah. Soc. pevsko društvo "Svoboda" pod vodstvom učitelja John Berliza je zapelo socialistično, temu pa je sledila predstava Upton Sinclairjeve enodejanke "The Second Story Man", ki so jo igrali mladi člani in somišljeniki kluba št. 115 na zapadni strani. Vloga Jim Faradayja je imel Rudy Klančnik; Harvey Austin-a, kompanijskega odvetnika, je predstavljal Frank Klančnik, in vloga njegove žene je imela Helen Skvarc. Režiser je bil s. Fr. Česen. Ta igra, ki je globoke socialne vsebine, je občinstvu zelo ugajala, kar je pokazal navdušen aplavz. Vsi igralci so častno rešili svojo nalogo.

Po igri je bil predstavljen prvi govornik s. Donald J. Lotrich, ki je govoril o položaju, pomenu življenja, oziroma v čem ima življenjski pomen, o nalogah mladine, o naših klubih in Proletarec. Njegovim izvajanjem so navzoči z zanimanjem sledili in po programu je pristopilo v naš pokret okrog petnaest novih članov, večinoma mladina. Donald J. Lotrich je govoril angleško.

Slovensko je govoril s. Fr. Zaitz, ki je slikal pravilo dvojne mere v kapitalistični uredbi, in navajal v dokaz vzgled v poslednjih in prejšnjih stankah. "oljno korupcije" ter druge. Naglašal je, da je za napredek delavskega ljudstva prvi pogoj vzgoja in samozavest. Naglašal je zasluge deproizvate naselbine za prubo našega nroda v tej deželi in dejal, da stori sedaj lahko še veliko več, ker je naselbina v poslednjih letih zelo zrasla in ima mnogo sposobnih moči. Oba govora

sta bila navdušeno sprejeta od navzočega občinstva.

Po programu se je razvijala plesna in prosta zabava istotako ob obilni udeležbi. Mladina je bila zastopana v velikem številu ne samo zvečer na zabavi nego tudi tekom programa popoldne. Med udeleženci je bilo tudi nekaj sodrugov od drugih socialističnih organizacij ter več Hrvatov. Motil ni zborovanja nihče. Poteklo je v najlepšem redu, kar se ne more reči o vsakem shodu med detroitskimi Jugoslovani.

Razveseljivo je bilo gledati, kako pridno so delali sodrugi in sodruginje, eni takorekoč od zgodnjega popoldneva pa do konca; zabava je trajala do polnoči.

Izkazalo se je, da je taka aranžma za naše shode zelo priporočljiva. Da ni enoličnosti, je treba razen govorov tudi kaj deklamacije, kratko predstavo in par pesmi. Vse to je vključevala ta priredba, kar je omogočilo, da se lahko računna primerno vstopnino za pokritje stroškov, ki seveda niso majhni. Vendar je bil tudi gmotni uspeh prav dovoljen.

Večer prej je imelo v isti dvorani veselico mladinsko angleško poslušajoče društvo "Wolverine" št. 677 SNPJ., na katero sta bila povabljena tudi sodruga Lotrich in Zaitz. Ko sta prišla v dvorano, sta bila pozdravljena z godbo in s. Klančnik ju je predstavil. Preko odra je bil velik napis v pozdrav omenjenima od društva "Wolverine". Nato sta bila povabljena na večerjo h Klančnikovi družini. S. Zaitz je potem odšel v dvorano "Slavulja" na Six Mile Rd., kjer so bili zbrani člani in članice soc. pevskega društva "Svoboda", nato pa se vrnil v Slov. delavski dom na društveno zabavo. Drugi dan sta bila Lotrich in Zaitz povabljena na sejo mladinskega društva "Young Americans", kjer ju je predstavil društveni predsednik Herman Rugel. Imela sta kratke nagovore in potem pristopovala seji.

Želeli je, da se bi članstvo obeh klubov večkrat zavzelo za aranžiranje podobnih prireditev, ker nas zblizujejo, negujejo boljše razumevanje za sodelovanje in ob enem nudijo sodrugom in somišljenikom lepo zabavo.

Poročevalce.

VELIK DAN V CLEVELANDU

Opera "Urh grof Celjski" je opera, na katero se pevski zbor "Zarja" marljivo pripravlja. Uprizorjena bo na Zahvalni dan v četrtek 28. novembra ob 7. zvečer v Slovenskem narodnem domu. To bo njena ameriška premijera.

Opera "Urh grof Celjski" je uglasbil znameniti slovenski skladatelj Viktor Parma v Mariboru. Premijero je imela v Ljubljani l. 1895; drugič je bila uprizorjena ob priliki 65-letnice njegovega rojstva in 40-letnice njegovega glavnega delovanja. Potem je bila uprizorjena l. 1923 v Mariboru in l. 1928 ob priliki 70-letnice skladateljevega rojstva, istotako v Mariboru. Žela je triumfalen uspeh.

Glavne vloge za njeno clevelandsko uprizoritev imajo naši priznani neveči-igranci Fran. Plut (grof), Lonis Belle (Ivan), Vatro Grill (Penzar), Joseph Birk (romar), Frank Mahne (Valentin), Anton Eppich (glasnik), Antonija Simič (Marejčica), in Mary Ivanush (Jerica), poleg teh pa ima važno vlogo seveda zbor.

Višek predstave bo, ko bosta pela Mrs. Simič in Louis Belle. Njun nastop bo udeležence gotovo veselo vzradostil.

Pevski del vodi "Zarjin" zborovodja Mr. Ivanush, režiser pa je Vatro Grill.

To bo predstava, kakršne Slovenci v Ameriki še nismo imeli in ki dela čast vsakemu velikemu odru.

Vstopnice se naglo prodajajo. Kdor si hoče zagotoviti sedež, naj si nabavi vstopnice čimprej. Dobe se pri prvih in pevkah in v sladščičarni Mrs. Kuchlan v Slov. nar. domu.

John Krebel.

DOBISI

DROBIŽ IZ KANSASA.

Arma, Kans. — Nam v Kansasu se mora priznati, da imamo vsaj nekaj originalnosti v sebi. Mamsikaj smo že ustanovili in organizirali. Vprašanje je seveda, kako se je obneslo in kako uspeva, oziroma, če je stvar še pri življenju.

Pred petimi leti smo ustanovili slovenski združni pogrebni zavod s sedežem v Frontenacu. Mišlili smo si, umreti mora vsakdo, torej business je tej zadruzi zagotovljen. Glavni njen namen je bil in je, da se varuje naše ljudi pred izkoriščevalci, ki človeka gulijo od zibel de groba. Članov ali delničarjev šteje sedaj nad dve sto, med njimi tudi več društev SNPJ. Za uspeh tega podvzvetja ni ravno potrebna velika

energija, kakor delajo naši sodrugi v Readingu, New Yorku, Milwaukeeju in drugod, kjer ima stranka aktivne postojanke.

V nedeljo 24. novembra se vidimo na konferenci!

J. Ambrožič, tajnik.

Nič več ne odlašajte!

Sodrugi, ojačite J. S. Z! Če hočemo voditi uspešno kampanjo za socialistično stranko, potrebujemo klube v vseh naselbinah, kjer žive jugoslovanski delavci. — Čas za agitacijo je ugoden. Socializem je danes dnevno in svetovno uprašanje. O njem se povsod razpravlja. Razširite "Proletarca", ki je najboljša agitatorično sredstvo za pridobivanje novih bojevnikov socializma.

Sodrugi, somišljeniki, prijatelji, strnimo se skupaj in delajmo za skupno stvar enako navdušeno

Konferenca J. S. Z. za zapadno Pennsylvanijo
bo v nedeljo 24. novembra ob 10. dopoldne v dvorani društva št. 138 SNPJ.,
STRABANE, PENNSYLVANIA

Prihodnji zbor JSZ. bo ena izmed točk, o kateri se bo razpravljalo na konferenci soc. klubov in društev Izobraževalne akcije v nedeljo 24. novembra v Canonsburgu v dvorani društva "Pojstojnska Jama" SNPJ. Zapadna Penna., ki je bila v razvoju JSZ., v agitaciji za Proletarca in na polju agitacije za napredne politične organizacije najmočnejša skupina, mora biti na prihodnjem zboru zastopana častno s čimvečjem številom delegatov.

Čitali smo, da bodo januarja članstvu JSZ. dana na referendum mesta Detroit, Waukegan in Chicago, kajti ta tri so bila na prošlem kongresu JSZ. nominirana, in za enega teh se bo moralo odločiti članstvo s splošnim glasovanjem. Tudi o tem se bo lahko razpravljalo na naši konferenci.

Vsi listi so poročali o velikem uspehu socialistične stranke v New Yorku pri zadnjih županskih volitvah, ko je Norman Thomas dobil skoro dve sto tisoč glasov ali

več kot kdaj poprej v zgodovini socialistične stranke newyorške države. Norman Thomas, ki je bil socialistični kandidat za župana, je po volitvah dejal, da je rezultat glasovanja pokazal, da gre socialistična stranka naglo navzgor povsod, kjer ima za seboj organizacijo, da dela zanjo. Na teh dve sto tisoč glasovih jo bomo v New Yorku gradili naprej za zmage, je dejal Thomas. V Readingu so socialisti dobili nadaljne mandate v mestni svet in v druge urade, kar je zopet dokaz, koliko se lahko doseže s smotreno organizacijo.

V zapadni Penni je največ za sluga te konferenčne organizacije, da smo gibanje ohranili v težkih časih apatičnosti med delavstvom, in v zvezi velikemu porazu, ki so ga doživeli premogarji, kateri tvorijo hrbtenico našega gibanja in vseh drugih naših organizacij v Pennsylvaniji.

Sodrugi, somišljeniki, prijatelji, strnimo se skupaj in delajmo za skupno stvar enako navdušeno

Anton Šular.

SODRUGOM V KANSASU.

Seja socialističnega kluba se vrši v nedeljo 17. novembra ob 2. dopoldne v Arma Moose Hall. Udeležite se je polnoštevno. A. Šular.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

Glasiilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev y številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906

Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone Rockwell 2864.

Sto tisoč dolarjev za zvonove

Ivan Zupan se pritožuje nad milimi rojaki onostran oceana, ker se tako pridno obračajo na Slovence v Ameriki za denarno pomoč. V uredniškem članku kritizira posebno dva apela, toda noben se ne nanaša na zvonove, ne na cerkvice in take reči, ki jih imajo tam v božjo slavo. Spodtaknil se je ob prošnji, v kateri žele novcev, da se omogoči preostalom Slovincem v Rusiji povratek, in ob eno, v kateri prosijo dolarjev, da se poskrbi neki deputaciji na Slovenskem sredstva za poset Beograda, kjer bi vplivala na ministre, da kaj store za rojake pod italijansko vlado. Ker bi v Beogradu samem deputacija ne dosegla mnogo, je njen namen iti tudi v Zenevo, kjer bi intervenirala pri družbi narodov. Mr. Zupan misli, da iz te moke ne bo kruha, ako se bodo iniciatorji zanašali na ameriške dolarje, kajti teh ne bo. A modri urednik je iztaknil bilko ter jo vrzel v vodo potaplajočim. "Tam nekje se nekoč zbrali milijonski fond, poiščite, morda še bo še kaj zajelo. In v Mariboru imajo v neki tiskarni \$10,000 ameriškega denarja, ki je bil nabran za primorske Slovence, zahtevajte jih!" Nato še svetuje, da bi se mo- da izplačalo obrniti se na sedanjeva jugoslovanskega izselniškega komisarja za Zed. države, ki je pred leti opravljal važen urad J. R. Z.

Vzrok, da so postali apeli za denarno pomoč iz starega kraja pogosti tudi izven farovških krogov, so največ naši posetniki starega kraja. Pri- dejo tja, rožljajo z dolarji, "mečejo" za pijačo in se hvalijo, da je tega drobiža v Ameriki da kaj. Domačin gleda in si misli: Tale Janez je navsezadnje samo Janez, to se mu vidi. "Ako je on prišel do dolarjev, potem jih je tam res dosti.

Pa se obrnejo sem za pomoč, češ, vam se ne bo poznalo, nam bo mnogo koristilo. Le malo obiskovalcev pride tja, ki bi znali ljudem pojasniti pravo sliko razmer, in redki so, ki ne bi imeli bahavosti za spremljevalko. To je že parkrat dobro opisal John Olip in Joško Oven je enakega mnenja.

Večina apelovalov iz starega kraja za nove gasilne stroje, nove dvorane, sokolske kroje itd., ne dobi nikakega odziva. Samo dve akciji sta, ki beležita nekoliko uspeha. Ena je slepski dom, za katero so se zavzeli pri "Glasu Naroda", in druga je Cankarjev spomenik, ki je dobila pri- lično odmeva med ameriški vrhničani.

In pa starokrajске cerkve seveda, ki imajo med ameriški Slovinci stalen dohodek. Verni ljudje mislijo, da zaleže maša na gosenskih Brezjah mnogo več kakor na "ameriških Brez- jah", pa so poslali tja že mnogo tisoč dolarjev. Maše za ameriške dolarje se berejo tudi po dru- gih "božjih potih" na Slovenskem in v farnih cerkvah. Še več novcev pa so dali ameriški Slo- venci za zvonove, kapelice in druga "sveta zna- menja". Če rečemo, da so v ta namen poslali nad sto tisoč dolarjev, nič ne pretiravamo. Ne le po dolarjih, celo po stotakih prispevajo za no- ve zvonove naši ameriški pobožni rojaki. Za brizgalno, ki ni nič manj važna kakor zvon, če že ni važnejša, ne dajo niti dolarja. Če bi bil naš prijatelj Zupan dosleden, bi moral enkrat napisati oster editorial proti večnemu pumpanju, s katerim srka stari kraj ameriške dolarje za "svete stvari" iz žepov pobožnih rojakov. Ob priliki evharističnega kongresa v Chicagu so po- brali slovenski duhovniki lepe stotake, od katerih jih je šlo precej v stari kraj z dušnimi pastirji.

Kakšen smisel ima, da bi Slovinci v Ameriki oskrbovali vladi onokraj kovino, iz katere bi v slučaju vojne vlivala kanone, kakor jih je katoli- ška Francojeva vlada? Slovenski vernik v Jolietu, v Chicagu, Calumetu, na Butler Streetu ali v Evelethu je pobiral pred vojno po hišah okrog rojakov za zvonove, pobožni Dunaj pa jih je potem prelil v kanone, da so z njimi "krivo- verski" Turki ubijali kristjane in brezbožni ter protestantovski Nemci francoske in belgijske ka- toličane? To, Mr. Zupan, je glupost! Mar ne bi bilo boljše, da bi vaši izgarani pristaši pora- bili tistih sto tisoč zase, namesto za tako nekr- ščanski namen?

J. R. Z. je bila bojovna organizacija, s pro- gramom, ki za je bilo vredno podpirati in se zanj bojevati. Poslovne knjige so bile pregledo- vane, računi objavljeni, in razne centralne orga- nizacije so imele kontrolo in zastopstvo. Mr.

Zupanu je to lahko znano, a vzlic temu zavija, kakor da je bilo J. R. Z. nekaka Salvation Army a brez kontrole in poštenja. Namigavanje, ci- kanje in pretvarjanje resnice ni prav nič katoli- ško, in če je uredniku glasila KSKJ, kaj za izve- ličanje, naj ne pozabi, ko gre v adventu k izpo- vedi, povedati tudi take grehe, spovedniku pa naj obljubi, da se bo poboljšal.

"MALENI NAROD"

Poglavje o plošči postaja "fizl". Pohujšanje še ni preplavilo doline Šentflorjanske in mlinski kamen ni bil pripet še nikomur na vrat.

Ga. Lovšeto va v Ljubljani je imela mnogo za- bave, ko je čitala, kako jo je sheboyganski du- hovni gospod po barabarsko ozmerjal ter jo v katoliškem dnevniku na 22. cesti "nabijal s ko- lom po glavi". Bolj pa mu je zamerila, ker je namigaval na neko pismo in račune. In je od- pisala, "gospod svečevnik, bodite jasni, prosim, s fakti na dan!"

Ali bo "sin izpod sinjega Triglava" zopet u- daril "s kolum po glavi"?

Ali bo "A. Slovenec" ponatisnil pismo ge. Lovšetove? Katoliško pravilo je, če storiš člo- veku krivico, obžaluj jo in popravi kar si za- grešil.

V Clevelandu je bilo zadnje tedne silno veliko "politike". Kako se je tu čudna bolezen zaje- dla v naš dobri, mirni narod! Socialisti res vse "zastupe".

Najbolj obžalovanja vredni so modrijani, ki ne vedo, kako bi prodali svojo učnost. Tako čudno se zaletavajo, cincajo, godrnjajo, a vendar ničesar ne povedo in nikamor ne pridejo. Temu pravijo "delo na slovenstvo". Kaj se bi brigali za drugo, saj smo tako majhen narod, da nas ameriški svet še vidi nel. Torej si poiščimo cilj v kakem zakonitu in pijmo na narodovo zdravje in v korist gospodarjevo mošnje.

Čuden program, toda dosleden za naše modre. Če veruješ, da si majhen, kaj bi se silil med svet! Pri mizi je prijetno, harmonika poje, dim kolo- bari, kaj hočemo več, ko pa smo tako majhni, da "nas Amerikanci še vidijo ne." Za nameček razgrajamo četrt ure ali pol ure proti sloven- skim socialistom, potem spat, in nato zopet od kraja, pa bo narod rešen.

NI KRIVDA SEJALCEV

Semtertje se slijaio včasih besede, češ, da ja čisto pravilno, če se delavci organizirajo in za- htevajo večjo plačo in krajše delovne ure za ne- kateri; toda zakaj se ne podvzame akcija, da bi se to doseglo za vse? — Tudi mi pravimo, za- kaj ne?!

Ali kdor tako vprašuje, se nam zdi, kakor da zanieri dotičnikom, ki imajo dovolj smisla za or- ganizacijo, da zavarujejo z njo svoje interese. Ali je njihova krivda, če se drugi ne organizira- jo in se ne marajo podvreči skupnemu sodelo- vanju?

Socialisti se seveda prizadevajo, da povečajo vsem delavcem plačo in da skrajšajo delovne ure. To se pravi, da izposlujejo, ko pridejo na krmilo vsem popoln produkt dela, vzlic temu iz- gleda, kakor da ljudstvo ne mara socializma, da ne mara popolno plačo za svoje delo, da ne ma- ra biti gospodar svoje lastne usode, ampak da mora imeti gospodarje, katerim sužnue.

Ali naj bodo za te ljudi odgovorni socialisti? Gotovo ne! Istotako ne moremo zameriti stro- kovno izurjenim in organiziranim delavcem, če imajo boljše plače in boljše delovne razmere, kakor ostali, ki ne marajo organizacije, ki nočejo misliti družabno in koncem konca škodijo sami sebi in drugim.

Socialisti so propagatorji in so vedno na delu, da pridobe široke plasti ljudskih množic za idejo podružbljenja vsega gospodarskega življenja. Ali pade torej odgovornost, zakaj se to ne izvrši na socialiste, ali na tiste, ki se nočejo organizirati in izvajati to, kar se ljudem pripoveduje? To ni težko izračunati.

Lahko se reče brez vsakega pretiravanja, da v Ameriki skoraj ni delavca ali delavke, ki ne bi pri eni ali drugi priliki slišal apel delavskih po- litičnih in gospodarskih organizatorjev, da se je treba organizirati, da je treba naročiti delavsko socialistično časopisje, če se hoče, da bodo nje- govi interesi vpoštevani. Toda če zemlja, po kateri sejejo sejanci ne obrodi, ni treba zato zvrčati krivdo na sejalca, ampak na nerodovno zemljo. Ljudstvo mora začeti misliti za se, ni se mu pa treba zanašati, da bo mislil zanj kdo drugi.

Militaristi ne drže križem rok

Militaristi niso in ne drže križem rok v nobenem slučaju. Ko hitro je MacDonald izvršil svoje posete in pomenke s Hooverjem, so začeli sejati v subvencioniranem kapitalističnem časopisju nezaupnost. V tej deželi z zatirjanji, da je Hoover preveč obljubil v korist Angliji, tam čez pa godrnjajo, da je MacDonald prodal pr- venstvo angleške vojne flote ameriškim trgov- skim interesom. Teh kritik je bilo pričakovati. Tudi Shearjerji so bili in so na delu glede te kon- ference ravno tako kakor so bili na prejšnjih. Vzlic temu, MacDonaldovo delo je ephalno.

AFORIZEM.

"Kdor dvomi o svoji moči, ni več močan, kdor dvomi o svoji veri, ni več veren.

Ko se je Kristus razjokal na Oljski gori, ni bil Bog ..."

(Ivan Cankar, "Bela krizantema.")

KJE JE DELAVČEV SPOMENIK?

Za "Proletarca" narisal Felix Rozina.

Skozi vso zgodovino čitate o slovitih ljudeh in skozi vse dobe vidite njihove spomenike. Deležni so jih vladarji in vojsko- vodje. "Kje je delavčev spomenik", vprašuje v tej sliki Felix Rozina. Mar ni delo od nekdanj, vse ustvarjalo? Čemu se je člo- vek začel šele z baronom, in kako je mogoče, da se svet divi ljudem, katerih največje zasluge so v moritvah in rušenjih? "Delo, ki je zgradilo te spomenike," piše Rozina, "bo enkrat tudi spoznalo, da spada spomenik njemu, kajti ovekovečuje se z ustvarjanjem, ne pa z rušenjem in prelivanjem krvi. Tedaj bo delo poslalo spome- nike temne prošlosti in suženjstva v muzeje in družba postane spomenik sama sebi v svojem delu za skupnost."

KARL KAUTSKY - PETINSEDEMSESTLETNIK

Veno Venomer

Veliki teoretik znanstvenega člankov revije "Novi čas", ki so socializma, mednarodni propaga- tor znanstvenega marksizma in popularizator temeljnih idej Mar- xa in Engelsa sivolniš Karl Kautsky je 16. oktobra letos do- vršil svoje 75. leto.

Marx-Engels-Kautsky — ta tri imena so stebri znanstvenega so- cializma, utemeljitelji in propa- gatorji mednarodnega gibanja, marksističnega gibanja najširših delavskih množic. In če prva dva početnika socializma Marx in Engels nista dočakala razma- ha vojnih idej, je Kautsky eden onih redkih, ki so delovali skupaj z Marxom v utemeljevanju no- vega svetovnega nazora in ki so bili tudi priča zmagovitemu poho- du gibanja, ki bazira na tej ideji, priča silnemu razmahu mednarod- nega socialističnega gibanja.

Karl Kautsky je most med nez- natnim Veera in silnim Danes, Karl Kautsky je dajal temu gibanju poleta in ritma, to je mož, ki je 50 let kazal pot temu gibanju in ga vodil od neznatnih počet- kov do mednarodne moči s tem, da je edino odrešilno idejo mark- sizma znal razložiti milijonom in milijonom delavskih mas, in jim pokazal vabljeni, blagoslov- ljeni cilj njihove borbe. Dela, ki jih je bil napisal Kautsky so brevirji mednarodnemu sociali- stičnemu gibanju, njegova dela so, ki ne dopuščajo, da bi odre-jali Kautskemu jubileje, zakaj v teh delih bo živel, dokler bodo na svetu vladali močnejši in dokler bodo trpeli slabotnejši.

Karl Kautsky se je rodil 1854. leta v Berlinu. Oče je bil Čeh, mati pa Židinja. Leta 1874 je šel na Dunaj, kjer je obiskoval vseučilišče in spisal svojo prvo knjigo "Vpliv pomnoževanja ljudstva na družbeni napredek", s katero je takoj stopil v vrste resnih znanstvenikov. Potem se je preselil v Švico v Zurich, kjer je sodeloval skupno s Karlom Marxom in Engelsom pri "Leto- pisu za socialne znanosti". Leta 1882 se je preselil na Dunaj, leta 1883 pa je začel v Stuttgartu iz- dajati revijo "Die neue Zeit," ki je pod vodstvom Kautskega odlo- čilno vplivala na razvoj sociali- stičnega gibanja. Urejeval je je vsa leta do 1917, ko je je desni- kosko orientirano krilo nemške socialne demokracije zamenjalo s svojim pristašem.

Kautsky je napisal celo kopi- ce člankov o vseh socialnih pro- blemih sedanosti ter jih objavil povečini v svoji reviji, kakor jih tudi združil v velike knjige. Zgo- dovinna socializma v tem času se bo pisala na temelju razprav in

nepreenljiv zaklad virov o razvo- ju gibanja, ki je obseglo zdaj že milijone. Takrat so pretresali hu- di spori slabotne vrste organizi- ranega delavstva. Borba med pravo socialno demokracijo in med "svobodnimi socialisti", ki so se nagibali bolj k anarhizmu in anarchističnemu pojmovanju socialističnih idej — predstavi- ka te struje sta bila Most in Ba- kunin — ta borba je vzela tedaj- njim delavskim organizacijam, kolikor jih je bilo, poslednje moči in ves do tedaj dobljeni ugled in upliv. V vseh državah je vladal v delavskih vrstah nered prav radi tega boja in strujarstva. Sektarstvo še ni nikoli rodilo uspehov. To je dobro vedel Kaut- sky in zato je hotel med delav- stvo zanesti enotno misel in po- znanje znanstvenega socializma, kakor ga je razumel Marx, ute- meljitelj I. internacionale, pisec "Kapitala" in "Komunističnega manifesta", socializma, ki si kriči pot upoštevajoč razmere, tako gospodarske in politične, in ne računajoč na dnevna navdušenja in razpoloženja. To težko nalo- go, popularizirati idejo znanstve- nega socializma, marksizma, je prevzel Kautsky, najboljši pozna- valec tega svetovnega nazora. V nebroj člankih, brošurah in knji- gah večne vrednosti je Kautsky stalno opominjal na zakone go- spodarskega razvoja, s katerim gre z roko v roki tudi politični razvoj. Opozarjal je na nauke marksističnega pojmovanja raz- voja družbe in dokazoval, da je porast delavske moči v sociali- stičnih vrstah možna le z bojem na vseh poljih, v močnih, sklenje- nih razrednih organizacijah in v široki borbi množic ne le na uli- cah, marveč tudi v meščanskih ustanovah samih, v parlamentu, občinah itd. To njegovo delo je rodilo uspeh. Zakaj od tedaj da- rita početek velikega socialnodo- mokratičnega gibanja v vseh de- ževah. (Plehanov v Rusiji, Be- hel v Nemčiji, Costa v Italiji, Viktor Adler na Dunaju — vsi ti so sledili Kautskega nauku ter v svojih državah krepko delovali na organiziranje delavskih množ- ic v razredne organizacije. Osnov- ali so II. internacionalo, ki je postala kmalu eden odločilnih faktorjev v političnem življenju zadnjih let pred vojno in po vojni.

Karl Kautsky ni bil nikoli pri- staš revolucionarnega fanatizma, prav tako pa je bil proti preve- likemu oportunistu, ki prav ta- koo škodi stranki. Neodločno in nedosledno držanje socialno-de-

mokratske stranke ob začetku vojne in med vojno ga je razoča- ralo in kmalu se je pridružil le- vičarjem stranke ter z njimi osno- val Neodvisno socialno-demokra- tično stranko. Ostal pa je pred- vsem znanstvenik ter napisal v zadnjih letih nova velika dela, nove poglede v mnoge marksisti- šne probleme. In če so se dogodki v Evropi zadnja leta razvijali malo nepričakovano, je vendar obveljalo Kautskega načelo, da je možnost prevzema vlad po so- cialistih odvisna od gospodarske- ga razvoja.

Ko je Lenin očital Kautskemu nedoslednost in neodločnost, je Kautsky na hude besede ruskega revolucionarja odgovoril mirno: "Na Ruskem vlada boljševisška stranka v imenu delavstva. Ru- sija je pa še vedno daleč od so- cializma. Ne zadostuje, da pre- vzame oblast; ako še niso ustvr- jeni pogoji za uresničenje so- cializma, ne prideš hkrati do cilja. Zgodovino vodijo železni zakoni gospodarskega razvoja, ki so močnejši od same revolucionarne volje. V zapadni Evropi so raz- mere drugačne, tu je proletariet še daleč od prevzemanja oblasti, bo pa mogel potem tem lažje in hitreje izvesti socializem. Raz- lične so stopnje razvoja posamez- nih držav, različni so položaji in metode proletariata. Enotno pa mora biti stremljenje, da okrepi- mo povsod revolucionarno zavest delavstva, da ga povsod približa- mo skupnemu cilju."

To je bilo še predno je Lenin uvedel "Nep", t. j. novo ekonom- sko politiko, ker je spoznal, da je treba državo čim prej industrializirati in gospodarsko dvigniti. Je to delno priznanje Kautskega idejam.

16. m. m. je torej Kautsky stopil v svoje 76. leto in ves sociali- stični proletariet se je ob tej priliki spominjal njega, ne iz neke- ga osebnega čiščenja, marveč kot enega izmed njih, ki je s svojim pisanim delom glavni utemeljitelj socializma in socialističnega gibanja.

Živko Topalović—Kautskemu. Ob tej priliki je beograski so- drug dr. Živko Topalović v svo- jem imenu in v imenu svojih so- drugov poslal Kautskemu po- zdravno pismo, kjer ga imenuje svojega prijatelja in očeta ter končuje z besedami:

"Zadnjih deset let je bila doba silnih prekratov v življenju druž- be. Odkrito priznam, da so bili tekom tega časa trenutki, ko ni- sem bil siguran, ali pravilno poj- mujem položaj in dogodke. Isto je bilo z mnogimi šolanami mark-

sisti. Bili so trenutki, ko sem — kakor tudi mnogi iz iste šole — dvomil, ali je smer, ki ste nam jo vi pokazali, prava. Razvoj pa nam je z vso jasnostjo pokazal, da so bili vaši nazori docela pravi- ni, in da so potemtakem vaše teoretične predpostavke v naj- večjih dogodkih svetovne zgo- dovine preživele svoj ognjeni krst. Vi ste se v najtežjih urah dušev- no in človeško tako zavzeli za delavski razred in v najtežjih urah za usodo socializma kot zna- nost, da imate vsekakor popolno pravico do naslova najboljšega mojstra in patriarha modernega socializma.

Dajte, da kot učence učitelju zaključim pismo z izrazom naj- globlje hvaležnosti in z željo, da nam ostanete krepki še dolgo, dolgo let in da doživite nadaljnje praktične rezultate Vašega tako plodonosnega dela."

SEZNAM BANOVCVE- VIH KONCERTOV

Barberton, O. V soboto 23. no- vembra.

Chicago (South Side). V ne- deljo 1. decembra.

Cleveland, O. (Slov. nar. dom.) V sredo 4. decembra.

Calumet, Mich. V nedeljo 8. decembra.

Milwaukee, Wis. V nedeljo 15. decembra.

Izobraževalna Akcija J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ" so vplačala društva, socialistični klu- bi in druge organizacije v mesecu septembru kot sledi:

Številka društva in kraj.	Štota.
47, SNPJ, Springfield, Ill.	\$ 1.00
16, SNPJ, Milwaukee, Wis.	12.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
22, SSPJ, Indianapolis, Ind.	5.00
312, SNPJ, Collinwood, O.	8.00
29, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
214, SNPJ, Mullan, Idaho	4.26
142, SNPJ, Collinwood, O.	12.00
10, SNPJ, Rock Springs, Wyo.	1.50
494, SNPJ, Cheat Haven, Pa.	3.00
333, SNPJ, Blaine, O.	2.00
34, SNPJ, Indianapolis, Ind.	6.00
87, SNPJ, Hermine, Pa.	6.00
19, SNPJ, W. Mineral, Kans.	2.00
36, SNPJ, Willock, Pa.	4.50
86, SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
213, SNPJ, Clinton, Ind.	1.00
122, SNPJ, Aliquippa, Pa.	3.00
Pevski in dram. zbor "Svoboda"	6.00
Detroit, Mich.	6.00
KLUBI J. S. Z.	
1, Chicago, Ill.	5.00
5, Conemaugh, Pa.	1.00
41, Clinton, Ind.	2.00
47, Springfield, Ill.	1.00
69, Hermine, Pa.	1.00
Skupaj	\$91.26
Tajništvo J. S. Z.	

Ali se kedaj potrudite, da bi vaše društvo oglašalo svoje pri- redbe tudi v Proletarcu?

Joško Owen: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

Prva večja postaja je Bagni (Aeque Albule), stare Rimske toplice. Še predno prideš v Bagni, začutiš čuden oster vonj žvepla. Sprva misliš, da se vali ta parfimirani duh iz lokomotive v ospredju, (mislim, da v tem presega jo italijanski vlaki vse druge na svetu), ali kmalu spoznaš, da je to nekaj drugega. Naenkrat smo na mostu in sedaj šele veš kaj je. Žveplena voda, ki izvira v jezeru Tartari v nekdanjem ugaslem ognjeniku kaka dva kilometra od tu. Voda je vroča in je dobra za zdravljenje gotove vrste bolezni.

Zastopimo v Hadrijanovi vili. Od kolodvora je kakšnih deset minut hoda do obzidja vile. Vila leži v osrčju Tiburtinskih hribov in razvaline so skoro popolnoma zakrite v drevju.

Hadrijanova vila.

Med leti 128.—138. po Kr. je cesar Hadrijan postavil skupino poslopij, katere danes poznamo pod imenom "Hadrijanova vila". Obsegala so enajst kilometrov v okrožju. Tu je Hadrijan napravil posnetke vsega kar je videl lepega na svojih potih. Tu je Canopus iz Egipta in Poecile za Ateenske filozofe, Odeum, Vale de Tempe itd. Tu je bilo nagromadenih kipov, ki danes krase vse večje evropske muzeje. Destrukcijo vile je začel že Caracalla, ki je odnesel precej kipov v svoje toplice, in pozneje po padcu Rima so barbari podrli in odnesli vse kar je preje ni razpadlo v prah. S časoma je mah in bršljin zakril zidovja, ter jih ohranil do preteklega stoletja, ko so ponovno začeli odkrivati razvaline. Še danes ni vse odkrito, čeprav vedno delajo. To so ogromne razvaline z velikanskimi podzemskimi oboki, kjer ti ob prvem šumu plane nasproti stotine netopirjev. In tlaki — mozaik vse povsod — in kakšen mozaik! Za par lir bakšija poleg vstopnice ti paznik na dolgo in široko razlaga kje so bile konelii (zidovje še vse stoji), obednice in vomitoriji. In tako hodiš in hodiš — povsod zidovja, stebri in ohoki. Zamislíš se nazaj in pogledaš v lepe eiprese, ki rastejo poleg korintskih stebrov in ne veš kdaj je bilo lepše...

Obračun s krmario.

Nazaj grede se je nama prigodilo nekaj precej neprijetnega in smešnega. Ustavila sva se v nekaj gostilni, kjer je naju že pri dohodu klicala gostilničarka, u-sedeva se za mizo, kosiva, pije vino, kupiva nekaj razglednic in končno vprašam za račun. Gostilničarka, ki je v začetku še precej dobro govorila francoško, mi začne naštevati neke številke, ali nisva se mogla razumeti. Da stvar na kratko končam sem ji dal 20 lir, češ bo že dala kaj nazaj. Ali babcina kar stoji in čaka. Dodal sem še deset, ali še vedno čaka. Zakotalim še pet lir, češ tu bom že nekaj dobil nazaj... Pohere denar in izgine. Jaz kakam, žena me pa kot menda vsaka žena, vpraša: "Koliko si na plačal?" Jaz sem vedel, da sem dvakrat preplačal tiste makarone in vino. Zraven pa me je jezilo, da me ima babcina za tako neumnega. Čakam, ženska pride ven, servira drugim, za naju se ne zmeni. Pokličem jo. In to pot smo imeli račun pa tudi francoško je apert razumela. Račun je bil: Osem lir za vino, pet za makarone, dve za razgledke in tri za postrežbo. Skupaj 18 lir. Povedal sem ji, da sem ji dal 35 lir. "O," pravi, "mislila sem, da ste mi ostalo dali kot napitnino." Toraj 18 lir za kosilo in vino, 17 pa za napitnino... tri si je

že sama uračunala. Povedal sem ji, da mi Kranjec nismo taki osli in lirce sem dobil po njenih dolgih vzdihih nazaj. Take stvari se ti velikokrat prigode v Italiji.

Nadaljevali smo pot proti Tivoliju. Vlak se vzpenja naravnost v hrib. Same oljke na obeh straneh. Kmalu smo v mestu.

Tivoli, nekdanji Tibur, je na hribu 800 čevljev nad morskoglobo. Ustanovili so ga Sיעudi (Sicilijani), ki so došli sem nekako petsto let pred ustanovitvijo Rima. V poznejši dobi je bilo veliko bojev med Tiburei in Rimljani in je končno prišel pod oblast Rima. Za časa starega Rima so bile tu krasne vile bogatih Rimljanov. Tu so stanovali Brutus, Cassius, Caesar, Quintilius, Varus, Horace itd. Tudi so bili tu veličastni templji od katerih sta dva, Veste in Herkula, še dobro ohranjena. Malo nižje je svetovno znana vila D'Este.

Vroče je bilo kot v pari, ko smo zlezli iz vlaka. Zunaj je čakalo kakih petdeset fijakarjev, deset za vsakega turista. In kakšno vpitje: "Grande Cascade, una lira". Kaj češ, vroče je, mesta ne poznaš, veliko časa nimaš, pa seja zbral tistega, ki je najbolj vpil in smo jo odrinili proti Cascadeu. Žena meni, "to mora biti pa grozen vodopad za tako vpitje." Takoj za mestom v malem ovinku smo zagledali vodopade. Razočaran nisem bil, saj se mi je že zdelo kaj bo. V deževni sezoni so morda velikanski, ali v suhem poletju ni taka reč. Reka Anto, ki dela te vodopade, ima največ 320 čevljev globine; priteka iz višine nad mestom. Voda je blatna in umazana in naravno ne pravi tistega "vita, ki bi ga v drugem slučaju. Zraven tega je industrija s svojimi napravami za uporabo naravne sile uničila kar je bilo preje mogoče lepega. Tu pri teh vodopadih se je kočijaž ustavil, povedal pa nam je da nas za trideset lir pelje še naprej v okolico in nazaj grede razkaže mesto. Dejal sem mu, da je to brčkone preveč ali fant mi je silno vljudno dopovedal, da je taka tarifa — in kaj hočeš, ven te pelje za eno liro nazaj pa za 29 lir, ali pa hodi peš; pametna kočijaška organizacija, pametna tarifa. Rekel sem mu: "Poženi!" Peljali smo se še kakšnih deset minut in se nato vrnili v mesto. Tu sem si ogledal tempelj Veste in Herkula in od tam nas je zapeljal pred vilo D'Este.

Vila D'Este.

Vila D'Este je postavil kardinal Hippolitus D'Este leta 1549, in se šteje za najlepšo in najboljšje ohranjeno vilo iz renesančne dobe. Do svetovne vojne je bila last avstrijskih nadvojvod, po vojni pa jo je italijanska vlada zaplenila in je sedaj narodni muzej. Vila ni nič posebnega, čeprav ima lepe sobe in galerije, ali vrt s eipresnimi nasadi, vodometi, studenci in umetnimi jezeri je čudovito lep, tako lep, da se človek težko loči od njega. Pravijo, da je v pomladi, ko pojejo spodaj v gaju slavci, vrt v resnici očarljiv.

Večercilo se je, ko smo se peljali nazaj proti Rimu. Šla sva naravnost domov, zavezala kovečke in se pripravila na pot proti Jadranskemu morju. Drugo jutro sva bila že zgodaj na kolodvoru in to je bila naša sreča. Vlak je bil natlačen. Kdor je prišel pozno ni dobil sedeža. Zato bi jaz vsakemu svetoval in to velja za vso Evropo, da pridi zgodaj na kolodvor, posebnost je če je na nedeljo. Po dolgih "adio" in "adio" smo jo odrinili ven v Campagno in naprej proti Frascati ter Apeninam.

Proti Jadraru.

Soluce je pripelkalo, ko smo se peljali po enotirni železnici preko gorovja proti adrijski obali. Zadrževal sem. Imel sem čudne sanje. Sanjalo se mi je, da sedim v letalu daleč v oblakih. Sprva je bilo toplo, ali letalo se obrne in jaz zdrsнем spodaj k motorju. Držim se za kolesa in olje mi kaplje na obraz. Brišem z roko, ali čimdalje več je olja — že prihaja v usta — uh — kakšen okus — brišem in brišem, menda sem tudi breal, kajti zbudila me je žena čiš: "Kaj se pa brišeš?" Pogledam, roka je bila mokra in tako tudi obraz. Ozrem se kvšku... iz mojega kovečka padajo kaplje...

Prejšnjo noč sem bil pri vinskem trzovcu. Po dolgem razgovoru mi je prodal steklenico Frascati-ja. Ker nisem imel odmašilnika (kot pošten Amerikaneec, ki veruje v prohibicijo, takega orodja ne nosim), mi je on odmašil. Porinil sem zamašek nazaj, ali vročina in peneci Frascati sta mi vrgla zrahlini zamašek ven in sedaj je tekla sladka kapljica po pismah in knjigah, srajkah, kravatih in skozi koveček na moj nos. Kar je ostalo smo popili. Nauk je: "Odmaši šele kadar piješ."

Vožnja, ki nam je vzela vs dan, je bila sicer lepa toda utrudljiva. Ob sedmih zvečer smo bili v Pescari. Tu sva takoj menjala vlak in se odpeljala proti Anconi in Bologni.

Skoro cela pot je ob morju. Obala ni tako slikovita kot je Sredozemska, v večini ravnina z gladkimi obrežjem brez čeri. Počas se je temnilo. Vlak je vozil po valoviti ravnini. Tu in tam se je razsvetilo morje izza drevja, dokler ni temna zelenkasta megla zakrila morje in planote. Stisnil sem se k oknu in skušal zaspati. Ali so časi ko se spati ne moreš. Vse mi je prišlo na misel — posebno pa še rojstni dom, kakšna je oče, ali bom se poznal katerega kol pridem domov... Še Benetke, potem pa naravnost domov — da, najraje bi bil že doma! Gledam skozi okno v temo in sanjarim. Zunaj postaja svetlejšje morje luči. Smo že v Anconi.

In tako se vozimo vso noč. Iz Ancone, mimo Rimini, proti Ravenni, kjer je pokopan Dante in naprej v Bologno, kjer smo ob dveh v jutro.

(Dalje prihajnič.)

Popravek. — V zadnji številki se je pripetila v drugi koloni pod tem naslovom pomota, ki je pokvarila pomen stavka. S pomoto se dotični stavek glasi: "Tukaj je najstarejši most v Rimu. Vsi ostali Tiberski mostovi so iz poznejše dobe. Ponte Fabrizio (Pons Fabricius) ga je dal postaviti namesto lesenega, ko se je tam prvotno nahajal nadzornik cest Fabricius" ete.

Glasiti se mora: "Tukaj je najstarejši most v Rimu. Vsi ostali Tiberski mostovi so iz poznejše dobe. Imenuje se Ponte Fabrizio (Pons Fabricius), ki ga je dal postaviti namesto lesenega, ki se je tam prvotno nahajal, Fabricius, rimski nadzornik cest leta 192. pr. Kr."

Sodrugom v Clevelandu.

Seje kluba št. 27 JSZ. se vrše vsak prvi petek ob 7:30 zvečer in vsako tretjo nedeljo ob 2:30 popoldne v klubskih prostorih v Slov. narod. domu. Sodrug, prihajajte vedno na seje in pridobivajte novih članov, da bo mogel napraviti čim več na polju socialistične vzgoje in v borbi za naša prava.

Flisov referendum

Bilo je vroče nedeljsko popoldne. Meglena sopolra je visela nad mestom. V mestnem parku stal je osamljen človek, naslanjajoč se na klop. Skupine ljudi, medlečih od vročine, so le mimo njega — očividno na poti k obali. Pridružil se je množici.

Bilo je na povratku, da ga je doletela usoda. Približal se mu je človek, najprej molče ga premeril od pete do glave, in se potem nenadno zadiral nad njim z vprašanjem: Morete dokazati, da ste zakonito prišli v to deželo? Odgovor je bil zmeden. Več vprašanj, zamatajočih vprašanj o glavarini, nastanjenosti in tako dalje. Sledila je ar tacija in potem deportacija — vse z dosledno točnostjo stroja.

Pa zakaj? Radi nepoznavanja drastičnega zakona. Kako drago ga stane to nepoznavanje. Kaj mu je pomagalo, da je bil že devet let tukaj in da je imel prvi državljski papir? In "izključen za vedno" — pravi zakon.

Kako mora reveža boleti, ako izve, da ta "nedolžni" popoldanski izlet ne bi bil končal tako tragično onega usodepolnega dne v sedaj tako daljni Ameriki, da je investiral par centov — za nakup časopisa. Kajti, približno ravno ob času, ko se je zgornji dogodek vršil blizu mednarodnega mostu, so skoraj vsi tujerodni časopisi pod naslovom z debelimi črkami prinášali svačeri članek FLIS-a o novem deportacijskem zakonu.

Neki star angleški pregovor pravi, da unča previdnosti je vredna funta leka. Mnogo te resnice leži za FLIS-ovimi članki. Njih svoda je pomagati ljudem, zlasti novodošleem, da ne padejo v zanjke in da si najdejo svojo pot v komplcirani novi deželi. Ti članki se bavijo z vsako stranjo ameriškega

Priredbe klubov J. S. Z. in drugih soc. organizacij.

November.

CANONSBURG, PA. — V nedeljo 24. novembra konferenca JSZ. za zapadno Pensilvanijo.

CLEVELAND, O. — "Zarja" uprizori na Zahvalni dan v četrtek 28. novembra v S. N. Domu opero "Urb grof Celjski".

CHICAGO, ILL. — Banket organizacije št. 20 JSZ, 2250 Clybourn Ave., v prid doškega tamburaškega zbora.

December.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 1. decembra koncert pevškega zbora "Sava" v dvorani SNPJ.

BARBERTON, O. — Koncert in veselica kluba št. 232 JSZ. v soboto 14. decembra.

CLEVELAND, O. — V soboto 21. decembra predkonferenčna priredba JSZ. v Slov. nar. domu.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 22. decembra konferenca JSZ. v prostorih kluba št. 27 v Slov. nar. domu.

BRIDGEPORT, O. — Veselica in predstava kluba št. 11 skupno a družitvom v soboto 28. dec. v Slov. narodni dvorani na Boydsville.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zabava kluba št. 1 v torek 31. dec.

1930.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. januarja angleška predstava kluba št. 1 v dvorani ČSPS.

COLLINWOOD, O. — Veselica in predstava kluba št. 49 JSZ. v nedeljo 2. februarja v Slov. del. domu.

BARBERTON, O. — Maikaradna veselica kluba št. 232 JSZ. na Pustni večer 3. marca.

CHICAGO, ILL. — Predstava dramskega odseka št. 1 v nedeljo 30. marca v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save" v nedeljo 27. aprila v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Dne 1. maja majska slavnost kluba št. 1 v dvorani SNPJ.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporoče datume svojih priredb, da jih uredimo v ta seznam.)

življenja, ameriških zakonov, ustanov, priložnosti, zgodovine, običajev. Ali naj gre za zamotano legalno vprašanje, ki ga članek razpravlja, ali za enostavno vsakdanjo stvar, Foreign Language Information Service vedno stremi povedati nepristransko resnico.

Neštevilno ljudi, ki so čitali članek "Mr. Flis-a," obrnilo se je nanj za oseben nasvet in pomoč. V zapiskih FLIS-a je najti mnogo patetičnih človeških dokumentov, ki govorijo o žalostnih izkušnjah in bridkih razočaranjih, ali tudi o hvali in hvaležnosti za prejeto pomoč. "To je moj najskrajnejši dan v življenju," vzkljnil je nedavno nekdo, ko mu je FLIS pripomogel urediti zamotano vprašanje glede zakonitosti bivanja v Ameriki in s tem omogočil prihod žene in otrok.

Deset let je F. L. I. S. izvrševal to človekoljubno delo. Zato je s težkim srcem morala ta organizacija odbiti mnogo ljudi, ki so se na njo obrnili za pomoč in svet, ker vsled pomanjkanja denarnih sredstev je morala zmanjšati število zaposlene oseboja. To je tem bolj žalostno, ker tekem tekočega leta se je obrnilo za pomoč in nasvet na organizacijo dvakrat več ljudi kot lani.

Da-li bodo Slovenci in drugi Jugoslovani v Ameriki imeli svoje posebni oddelek v prihodnjem letu, je v velikem obsegu odvisno od njih samih — od Vas. Tu Vam je prilika, da izrazite svoje mnenje.

Ali ste imeli korist od člankov FLIS-a in drugega čtiva te organizacije (brošure o naturalizaciji, kažipota za tujerodce in druge literature)?

Ali ste dobili nasveta in pomoči v svojih osebnih zadevah?

Ali odobrate delo FLIS-a, da seznanji Amerikance s prispevki Vašega naroda k amerškemu življenju?

Ali ste dobili nasvete in pomoč da ta oddelek še nadalje obstoji in da imate mesto, kamor se morete obračati v bodočnosti?

Ako je temu tako, tedaj glasujte za FLIS-a. Ni treba, da greste na volišče, da oddate svoj glas. Enostavno odrgajte svoj naslov, ki je natiskan na tem časopisu ali pa na omotu istega, in pošljite ga slovenskemu oddelku FLIS-a (Foreign Language Information Service), 222 Fourth Avenue, New York City. To bo vaš glas za nadaljevanje slovenskega dela. In ako premorete, priložite tudi po en ali dva dolarja in pripnite svoj naslov k bankovcu, To bo pomagalo, da naberemo \$1500, ki jih potrebujemo za l. 1930 za ta odsek. (Ostalo bodo dali Amerikanci.)

Na vsak način pa ne pozablajte "glasovati" — za FLIS-a. "Mr. Flis."

SODRUGOM IN SOMISLJENIKOM V DETROITU.

Redne seje kluba št. 114 JSZ. se bodo v bodoče obdrževale vsako četrto nedeljo v mesecu ob 9:30 popoldne na 116 Six Mile Rd. Prihodnja seja bo v nedeljo 24. nov.

Apeliramo na vse naše somisljenike in simpatičarje, da se nam pridružijo ter postanejo aktivni člani našega kluba in socialistične stranke. Pripelji'ne na naše seje tudi svoje prijatelje.

Tajnik.

Služba kralja v Afganistanu zelo nestalna

Štirje vladarji v enem letu.

Idealna dežela revolucij je vsekakor Afganistan, kjer traja skoro brez prestanka vojna med tekmeči za vladarjevo službo. V tem letu so imeli že štirje to čast. Prebivalci glavnega mesta Kabul komaj prisojejo lojalnost enemu, že pride s svojo armado drugi in se proglasi za vladarja. In meščani morajo začeti s svojimi ceremonijami zopet od kraja. V inozemstvu je najbolj znan odstavljeni kralj Amanullah, ki živi sedaj v Italiji. Ko je bil še vladar, je prepotoval Evropo in obiskal vsa važnejša glavna mesta. V Londonu, Berlinu, Rimu in v Moskvi so ga sprejeli z velikim pompom in največimi častmi, da pridobe njegovo naklonjenost in s tem naklonjenost njegove države, ki le-

ži med Indijo in Rusijo. Po prihodu domov je začel izdajati reformne zakone in uvajati novotarje, s čemur se je pravovernim toliko zameril, da so se mu uprli. Rešil se je z begom. Od tedaj je služba vladarja v Kabulu zelo nestalna.

J. S. Z. V DETROITU DOBILA PETNAJST NOVIH ČLANOV.

Poročajo, da je po shodu klubov JSZ. dne 10. nov. v Detroitu, Mich., pristopilo v JSZ. 15 novih članov, večinoma iz vrst mladine.

TRI TISOČ SMRTNIH PONESREČ V CHICAGU.

V Chicagu se povprečno vsako leto smrtno ponesreči okrog tri tisoč ljudi, izmed teh blizu tisoč v avtomobilskih nezgodah, ostali pa večinoma pri delu v tovarnah in stavbiški industriji.

IMENIK ZASTOPNIKOV "PROLETARCA"

CALIFORNIA.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: Joseph Koenig, Peter E. Kurnick.

COLORADO.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Fr. Boltezar.
Somerset: Anton Majnik.

ILLINOIS.
Chicago: Frank Zaitz, Fr. Udovich, Fr. Benchina, Chas. Pogorelec, Anton Andras.
Gillespie: John Krainz.
La Salle: Frank Martinjak in Leo Zevnik.

MASCOUTAH: John Biskar.
NEKOMIS: Steve Milavec.
PULLMAN: John Jereb.
SPRINGFIELD: Jos. Ovca, John Goršek.
STANTON: A. Avsec.
VIRDE: Frank Stempihar, Fr. Hertsich.

WAUKESHA: In No. Chicago: Frances Zakovšek.

INDIANA.
Indianapolis: Jos. Golob.
Universal: Vinc. Verhovnik.

KANSAS.
Arma: Martin Gorenc, Anton Sular.
Gross: John Kunstelj.
Mulberry: Joseph Prilich.
West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.
Detroit: R. Potočnik, Fr. Oblak, J. Vitez, Jos. Klarich, Peter Kisovec.
Jos. Klančnik, Jos. Močnik, Frank Cesen.
Traunik: Frank Žagar.

MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran.
Eveleth: John Benchina.

MONTANA.
Klein: A. Miklič.
Red Lodge: K. Erznönik.

NEW MEXICO.
Raton: J. Kopriva.

NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.
Little Falls: Frank Gregorin, Fr. Petaus.

OHIO.
Bridgeport: Jos. Snoy.
Barberton: John Jankovich, Lovrenc Frank.
Cleveland: John Kriebelj, Anton Jankovich.
Collinwood: Frank Barbič in Henry Stanich.

Conneaut: Joseph Sedmak.
Girard: John Kosin, John Tancek Anton Dobrovolec.
Glencoe: Albina Kravanja.
Kenmore: Frank Kocjančič.
Lisbon: J. Bergant.
Maynard: Andy Zlatoper.
Neftz: J. Mauri.
Newburgh: Jos. Lever.
Warren: Fr. Modic.
West Park: Paul Slabe.

PENNSYLVANIA.
Acosta: Geo. Kristell.
Aliquippa: Geo. Smrekar.

Bon Air: Peter Rukovec.
Bradford: John Rednak.
Crafton: Jacob Tomec.
Canonburg-Strabane: Marko Tekavec, John Terčelj.
Darragh: Andy Bertl.
Delmont: J. Paulich.
Export: Jos. Britz.
Farell: Joseph Kramar.
Forest City: Frank Rataic, Tony Zaic.

Greensboro: Tony Zupanič.
Hendersonville: Albin Karničnik.
Hermine: Anton Zornik, Frank Bregar.

Homer City: Andrej Obed.
Jerome: J. Tursich.
Johnstown in okolica: Andrew Vidrich, J. Kobil, Ilija Bubalo.
Krayn: Louis Sterle.
Latroby: John in Mary Fradel.
Lawrence: Louis Britz.
Library: Nick Triller.
Lloydell: Ant. Zalar.

Luzerne: Vincent Matičič.
McIntyre: Vincent Yakssetich.
Moon Run: Lukas Butja.
Monaca: Stephen Orizek.
Morgan: J. Kvartič.
Park Hill-Consaugh: Frank Podboy, Adolf Krašna.
Pittsburgh: John Ban, Jos. Hrvatini.
Renton: Anton Bogataj.
Rilton: Fr. Primoeich.
Seanon: M. Krasovetz.
St. Michael: Frank Bisjak.
Throop: John Oreshek.
Vanding: Jos. Čebular.
Windber: Tony Strašičar.
W. Newton: Jos. Zorko.
Willcock: John Kopenik.
Yukon: Jos. Robich.

UTAH.
Mohrland: P. Zmrlikar.

W. VIRGINIA.
Star City: Lawrence Selak.
Philipi in okolica: Frank Gassar.

WISCONSIN.
Kenosha: Frank Žerovec.
Milwaukee: Jacob Rosic.
Sheldon: Ignac Kolar.
Sheboygan: Jake Rupnik, Anton Debec.
Willard: Mike Krulc.
West Allis: Jos. Radelj.

WYOMING.
Cumberland: Louis Tlaker.
Diamondville: A. Z. Arko.
Rock Springs: Mrs. J. Jereb.
Sublet: John H. Krizanik.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj akucijo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavrednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakoga zastopnika izpuščeno, naj nam sporoči, pa bomo imenik radevolje popravili.

VELIKO ŠTEVILO POTNIKOV

ki so letos potovali v Evropo in kupili vožnje listke pri nas je priča o naši točni potrebi.

Za božični izlet v staro domovino že sedaj prejemo predujemo. MI PRODAJAMO PAROBRODNE LISTKE ZA VSE PAROBRODNE DRUŽBE.

Izvršujemo listine za izjave, prošnje za deklaracije o zakonitem povratku nazaj, prošnje za potne liste in dovoljenje za povratek v Ameriko in vse druge legalne dokumente.

PREPRIČAJTE SE

kako koristno za vas je, če pošljete denar z našim posredovanjem.

DENAR POŠILJAMO RAZEN V VAŠO DOMOVINO TUDI V VSE OSTALE DELE SVETA—POTOM POŠTE IN BRZOJAVA— V INOZEMSKI VALUTI ALI PA V DOLARJIH. HITRA POSTREŽBA, NIZKE CENE.

KASPAR AMERICAN STATE BANK
1900 BLUE ISLAND AVE. CHICAGO, ILL.

Lične tiskovine, hitro in po zmernih cenah, vam izdela

TISKARNA "SPRAVEDLNOSTI"

Last Češke federacije S. P.

2534-36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Crawford 3333

"Proletarec" se tiska pri nas.

Wm. B. PUTZ
Cicero's **Florist**
LEADING LARGEST OLDEST
Cvetlice in venci za vse slučaje
5134 W. 25th St., Cicero, Ill.
Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

HANS KIRCHSTEIGER:

Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

S temi besedami je vzel zadnjo krono iz žepa ter jo je položil na mizo h kosu kruha, v katerem so bili še sledovi njegovih zob.

Potem je pogledal še z žalostno hvaležnim očesom na starega patra, obrnil se je in je odkorakal skozi mramorno dvorano. Gledal je na slike svetnikov; oni pa so zrl nepremično v nebesa ali pa na križanega.

Tam na stolu je bil njegov klobuk, ponj je šel in potem je izginil iz ponosne dvorane. Sam je našel pot po dolgem hodniku s čudežnimi slikami, na katere je milo sijalo sonce. Ako bi bil imel dosti časa, da bi se bil zadrl, bi mu bilo sonce lahko marsikaj pripovedovalo o tistih čudežih, ki jih je mogoče gledalo. Pripovedovalo bi mu bilo o mladih časih, ko so se zgodili čudeži ljubezni, dočim še živi sedaj cerkev le od starega sala, poveljuje stare čudeže, namesto da bi delala nove ter posvečuje za drag denar stare svetnike, ker ne more porajati novih svetnikov ljubezni.

Zunaj se je le mehanično odkril pred cerkvijo, v kateri je še pred eno samo uro pobožno poslušal meniško petje.

Notri v refektoriju pa je pridobil prelat zojet svoj navadni smehljaj iz davnine. Smehljaje je sedel k svoji mizi, katero so držali smehljajoči angeli, smehljaje si je natočil vina, smehljaje je umetniško razdeljal pečeno raco in smehljaje je gledalo sonce nanj. Že se je pomaknilo nižje in ni več zrl na besede: "Hospitem sicut Christum accipiat". Komaj je bilo še videti črke na svetlorjavem polju. Zato pa se je smejalo sonce s polnim okroglim obrazom, prav kakor prelat veliki steklenici črnega vina, ki se je bliščalo v njegovi svetlobi.

Ale sonce je znalo biti tudi poredno; ob veliki steklenici so se lomili njegovi žarki in namesto da bi padali na prelatovo lice so se upirali naravnost v obraz svetega Benedikta. Slika je bila videti vsled tega čisto rdeča, prav kakor da se sramuje mrtvi svetnik svojega živega naslednika. Nad to hudomušno porednostjo se je znalo sonce še dolgo smejati, v tem ko je hodil stari pater Oto kaj žalosten po samostanskem vrtu ter je zalival na pol usahlj cvetici, ki se je kmalu zopet vzravnila ob njegovih negi. Vse cvetico je smel rešiti, proklete duhovnike duše ne.

Zunaj na klopi, katero je postavilo društvo za olepševanje kraja ob zidu samostanskega vrta, je sedel nekdanji župnik. Iz ponosa, s katerim je zapustil ošabno prelaturu, je padel zopet v revščino sramote. Sreča, da je bila tukaj klop. Dalje ga ne bi bile nesle noge.

Doli ob reki so vlekli ribiči svoje mreže po vodi. Bili so povsem mokri in nevoščljivo so gledali na lenuha, ki je brez dela sedeč na klopi lahko zrl nanje.

Opravili so svoj posel in so oddali ribe v samostanski kuhinji.

Samostanski lovec je prišel iz gozda; njegov pomagač se je potil pod težkim srnjakom, ki ga je nesel v samostan.

Na cesti ob vodi je vlekle dvoje volov, odlikovanih na gospodarski razstavi s prvo ceno, polagoma voz, na katerem je bil sod petdesetih hektolitrov. To je bilo vino, ki je prišlo danes po železnici iz samostanskih vinogradov in je romalo v samostansko klet.

Enakomerno šumenje in brenčanje je bilo slišati iz poslopja s podolgasto streho onstran reke. Tenak dim se je dvigal nad streho v čisti zrak. Prihajal je od parnega mlatilnika, ki je delal še štirinajst dni, da izmlati zlato žetev samostana.

Masten duh slada je izpolnjeval topli večerni zrak, udarci kladiv iz sodarne samostana so povzročali edino pretresanje zraka, ki je prijetno zadrževalo ušesa.

Nekolikokrat je pripihal železniški vlak v postajo in je povedal župniku, da živi v dvajsetem stoletju, kajti kmet, ki je šel mimo njega s povešeno glavo, s pestjo v žepu in s skrivnostno hudobnim pogledom, ga ne bi bil mogel prepoznati o tem. Pripihal je pravkar iz samostanskega gozdarskega gradu, kjer so zopet kratko in grobo zavrnili njegovo zahtevo po odškodnini za škodo, ki so jo napravili prelatovi jeleni na njegovem polju. Priprosti kmet ni hotel izpoznati, zakaj naj bi stradal on, ker iščejo cerkveni jeleni svojo pravico ravno na njegovem polju.

Toda končno je potrli mož zopet dvignil glavo. Gledal je tja čez široka polja in njive samostana, ki mu ni privoščil niti kosčka kruha. In nad tem delom zanj izgubljenega boja je končevalo sonce ravno zmagoviti boj z oblaki. Mala nevihta, ki je plavalapolodna čez samostan svetega Benedikta, se je obrnila proti jugu in pod nežnimi solničnimi prsti so se sedaj raztrgali zadnji oblaki. Z vodenim soparom napolnjeni zrak je bil jasen in prozoren. Kakor v gledališču, ko se ravno vzdigne zastor, so se pokazale hipoma gore, krasne v nasičenih barvah, da bi bil človek kar iztegnil roko po njih modrih vrhovih.

Izza šumeče reke se je dvigala s poljem in gozdomjem pokrita plan polagoma proti zelenim hribom, nad njimi se je gromadilo belo apneno skalovje s strmimi stenami, dočim so še višje svetili ledeniki planin. Po vseh vrhovih je žarelo življenje kakor rožnato nežna lica device. Sonce, oživljajoče svet, je pritisnilo svojim ljubim goram večerni poljub na lice in v nežni rdečici nedolžne ljubezni so rdevale planine.

In zdaj je hipoma počil železni obroč, ki so ljudje brez ljubezni vanj vkovali župnikovo srce. Prsi so se mu dvigale, srce je utripalo v hrepenenju po zarah, oko mu je sijalo v blaženi ginjenosti. Nema zahtevala molitev se je dvignila iz hvalnega srca k Bogu. Iskal je Boga ljubezni v samostanski cerkvi, iskal ga je v sveti palači,

iskal pri poklicanih božjih služabnikih. Zaman je bil upal. A sedaj je našel, ubog, zavržen mož, zopet svojega Boga ljubezni; videl ga je v čudežnem njegovem stvarstvu, videl je svojega Boga, ki je ustvaril lep svet za vse ljudi, slišal je njegov glas iz šumenja reke in iz kosove večerne pesmi v grmovju.

Bog ga je blagoslovljal s planin, dočim so ga preklinjali njegovi služabniki. In s tem gorskim blagoslovom je prišel mir gora v njegovo srce.

Saj so bile njegove gore, ta veliki hram božji, vendar mnogo lepše, nego z zlatom preobložena samostanska cerkev, krašnejše nego mramornata jedilnica in dišeči prelatov vrt. Zaman je bil tam iskal sveto podobo Boga, kjer je bilo vse skupaj samo krasen okvir, mrtev, prazen lišp. Še pred eno uro je iztegoval v kopnenju roko po knjigi zveličanja. Vezava knjige je bila dragocena in lepa, ali ko je hotel čitati v njej, ni našel besedice resničnega Boga ljubezni.

Bridko ga je skelelo, da je ponovila cerkev vse, da napravi tako velik in lep okvir, tako bliščeco knjižno vezavo, pa je popolnoma pozabila na sliko, na vsebino knjige.

Knjigo vere ponujajo ljudem in če le pobožno poljubijo lepo vezavo, so že dobri otroci cerkve. Ako pa duhovnik ali laik ni do pičice natančno izpolnil vseh predpisanih ceremonij, je storil velik greh, ker je izkazal premalo časti lepi vezavi.

Take misli so rojile Hercogu po glavi, ko je v molitvi sklenil roke pred živo podobo božjo in je čitalo njegovo duševno oko v odprti sveti knjigi narave pravo ljubezen božjo.

Vablivo je klenkal samostanski zvon. Poznalo je ta zvok; klical je menihe k večerji. Nehote je posegel Hercog v žep, v katerem je našel pred petimi dnevi deset kron. A sedaj je bil ta žep prazen. Z zadnjo krono je plačal gospodu prelatu kosček kruha, ki ga je bil pojedel v bogatem samostanu.

A te zadnje krono ni bilo več v samostanu. Saj je bil to Judežev srebrnjak in denar takega grešnika bi lahko pregnal božji blagoslov iz samostana. Takoj po južini je odposlal gospod prelat tisto krono po poštni nakaznici z geslom: "Za spreobrnitev grešnika", katoliškemu tiskovnemu društvu. To je bilo gotovo dobro delo, za katero ni moglo izostati božje plačilo.

Namesto zadnje krono je našel Hercog v žepu rožni venec in dočim je sedel gospod prelat pri bogato obloženi mizi in je pil mlado vino, je molil zunaj njegov sobrat s praznim želodcem in suhimi ustnicami ob rožnem vencu.

"Jezus, ki je za nas krvav pot potil — Jezus, ki je bil bičan za nas — Jezus, ki je bil kronan s trnjevo krono za nas — Jezus, ki je nosil težki križ za nas — Jezus, ki je bil križan za nas."

In z ubogim lačnim možem so molili reka in gozd, sonce in ledeniki, gorski velikani in solčni prašek: "Tebe Boga hvalimo."

XXXVII.

Tistega toplega letnega dne, ko je vstopil župnik Hercog poln upanja v limpaški samostan in je bil brez usmiljenja postavljen pred samostanski zid, so se vršile daleč od tega nekrižanskega dejanja priprave za cerkveno slavnost, kakršne še nikoli ni doživela Gospojna.

Sam prečastiti škof je imel priti v Gospojno, da se prepriča o blagoslovljenem delovanju dosedanjega upravitelja, provizorja in novoimenoovanega župnika ter da ga jutri slavnostno vstopi.

Instalacija, katero izvrši sam škof, je visoka čast, ki doleti samo posebno odlikovane cerkvene može. To pot pa je bila v čakčenju novega župnika tudi mala demonstracija, ki jo je priredil škof proti prevzetni vladi. Gospojna se je namreč zopet drznila, grobo se dotakniti cerkvene svobode.

Ker je bila gospojnska župnija pod patronanco deželnega gospodarja, je prosila vlada škofa, naj pojasni, zakaj je predložil izmed mnogih starejših prosilcev ravno najmlajšega na imenovanje, dasiravno še ni bil niti tri leta dušebrižnik, kakor zahteva zakon.

Takega vmešavanja v pravo in svobodo cerkve ni smel trpeti škof. Njegovo načelo je bilo vedno: Jaz sem škof in storiti smem, kar hočem; nad seboj ne poznam gospoda razven svetega očeta v Rimu, v čegar imenu vladam.

Končno je popustila vlada ter je storila, kar je ukazal škof. Zaradi enega župnika ni smela zagirati škofove naklonjenosti; saj potrebuje v parlamentu glasove na škofovo zapoved izvoljenih poslancev, ako hoče, da se ji dovoli nove topeve. Ujuzeni škof bi le ganil s prstom in ljudski zastopniki bi glasovali proti vladi. To se ne sme zgoditi, zlasti ne zaradi take malenkosti. Saj je morala dati že mnogo več koncesij za one klerikalne glasove. Škof je bil vesel svoje zmage nad vlado in na koncu duhovnih vaj je rekel vzradočenemu župniku, da pride v kratkem sam na instalacijo v Gospojno.

Zato mlinar sedaj ni preveč gledal na stroške. Čast, ki jo je izkazal škof njegovemu sinu, je doletela tudi njega in je pomenila toliko, kakor visoka lestva, po kateri pripleza na županski stol.

Vse roke so imele opravka, da so plete vence in postavljale slavoloke; velik zaboj z lepimi svečami za razsvetljavo je prišel sočasno s smodnikom za topice in celo zvonove so namazali. Skoraj vse raze iz mlina so morale žrtvovati svoje življenje in najdebelejše tele iz hleva je viselo mrtvo zraven srnjaka v župnijski kuhinji. Nalašč iz mesta naročena kuharica je opravljala tam svoj posel.

Ponosen je pohajal mlinar okrog in je vodil okraevanje cerkve in vasi.

Samo zunaj v gozdu je vladala žalost in tuga. Zeleni bršljan, ki je s svojim listjem nežno pokrival nagoto skalovja, je bil neusmiljeno odtrgan; tudi z drevja so ga potrgali, katero je objemal več kot petdeset let kakor ljubeča žena bolnega moža.

(Dalje prihodnjič.)

IZ UPRAVNIŠTVA

Iz seznama, ki je priobčen v tej izdaji lista, je razvidno, da ima Proletarec 130 zastopnikov po raznih nasebinah širom dežele. Eni so več, drugi manj aktivni. Mnogo jih je, ki so pogostoma zastopniki v rubriki "Agitatorji na delu".

Poletni meseci, ki so običajno zelo slabi za agitacijo, so bili zadnje leto izredno dobri. Toliko novih naročnikov ni dobival list že dolgo kot prejšnje leto. V vročih poletnih mesecih ljudje ne čitajo toliko kot pa v jesenskih in zimskih, ko se drže bolj doma, pa je bila agitacija vendar uspešna. Nobenega vzroka ni, zakaj bi se v tem času vsaj ne podvojila.

Naše priporočilo zastopnikom je, da naj vsak dobi vsaj enega novega naročnika na mesec, pa bo v teku enega leta imel Proletarec najmanj štiri tisoč plačanih naročnikov. Naj nihče ne reče, da to ni izvedljivo. Je, samo ako hočete. V dokaz naj Vam služijo poročila nekaterih zastopnikov.

Npr. Joe Radel iz West Allisa, Wis. Jože je namreč eden tistih, ki kaj pogostoma pravi: Sodrugi le glejte, da boste vi delali, jaz ne morem več, star sem že, poleg tega ne posebno trdnega zdravja, zraven so pa še druge neprilike. Ampak Jože je star agitator, ne mislimo star po letih, pač pa po aktivnostih, in vselej kadar ga slišimo, da nam tako govori, vemo, da svoje "grožnje" ne bo izvršil. Nekako tako se je izrazil tudi na zadnji konferenci v Waukeganu pred par meseci.

V zadnjem pismu nam poroča o zelo dobro uspehi domači zabavi kluba št. 180, zraven pa je priložil 12 naročin za Proletarec. Pravi, da to še ni vse. Agitiral bo naprej. Tudi tajnik kluba na West Allisu nam poroča v enako spodbujajočem smislu. Klub dobi vsaki drug teden po 10 izvodov lista, ki se ga razdeli med rojake. Mnogi katerim dajemo list, so obljubili da se bodo naročili nanj, pravi s. Demshar. Ta način agitacije priporočamo tudi drugim klubom. Stroški so majhni, 2c za iztis, ako se jih naročijo vsaj 10 izvodov.

Drugi od agilnih agitatorjev za Proletarec je s. Jacob Rožič iz Milwaukee, Wis. Ni ga skoraj izkazalo da bi ne bil on zastopan v rubriki agitatorjev na delu. Ni pa samo aktiven za list, pač pa je bil agilen tudi z nabiranjem oglasov za naš koledar. Poslal jih je za nad \$150. Da je Proletarec toliko razširjen v Milwaukee, je veliko razširjen v Milwaukee, je v ve on ne zamudi nobene prilike, da bi je ne porabil za agitacijo. Zadnji teden je poslal zapet nekaj naročin in med drugim pravi: Za agitacijo je Proletarec sedaj mnogo bolj prikladen. Ko bom imel več časa se oglašim v listu. To mu radi verjamemo, kajti kar obljubi tudi stori.

Drugi takih agitatorjev je s. J. Rupnik iz Sheboygana. Pred kratkem je poslal \$40.75 za naročnino in pravi, da to še ni vse. Le tako naprej sodrug Rupnik!

V daljnem Wyomingu je na delu za razširjenje Proletarca somišljenik Louis Tlaker. Pred dnevi je poslal več novih naročnikov, zraven pa piše: To je menda vse kar se da napraviti za Proletarec tukaj. Naročeni so vsi razen dveh družin in ene vdove. Pred nekaj dnevi me pa sreča in reče: Kako to, povsod si bil za Proletarec, le k meni te ni bilo, tudi jaz nočem biti beša vrana med vami. Plačala mu je naročnino za celo leto. Tako je sedaj Cumberland 100% za Proletarec. Iz Rock Springa se pogostoma oglašajo zastopnica Mrs. Rose Jereb. Pred kratkem je zopet poslala par naročin. Vsako leto naroči tudi večje število koledarjev, pa tudi pri razpečevanju naše prvomajske izdaje je aktivna.

Iz Krayna, Pa., pošilja dve naročnini s. Henrik Pečarič, zraven pa piše: Radi slabih delovnih razmer v tukajšnjih rovin mi ni bilo mogoče storiti več za Proletarec; sedaj so se razmere nekoliko zboljšale, dela se po več shtov na teden in bo boljša prilika za agitacijo. Poskušili bomo oživeti tudi klub, ki je že precej časa neaktiven. K temu so veliko pripomogle razmere, ki sem jih že omenil. Sodrugi Pečariču, kakor tudi ostalim v Kraynu želimo uspeh na obeh poljih. Krayn je bil prejšnja leta zelo aktivna nasebina; imajo svoj dom, ki odgovarja potrebam

nasebine, imeli so svoj pevski zbor in tudi drugače so bili aktivni. Klub v Kraynu je bil več let edina socialistična postojanka v Cambria county. Dolgotrajna stavka, ki je končala porazno za premogarje, je pomagala da se je nasebilo mrtvilo ne samo tam, ampak tudi v mnoge druge nasebine. Sedaj, ko so se razmere nekoliko zboljšale, je pričakovati, da sodrugi zopet ožive prejšnje aktivnosti.

Conemaugh, Pa., je druga nasebina, kjer se sodrugi pogostoma spominjo na Proletarec. Klub št. 5 je pred kratkim imel zelo dobro obiskano zabavo. Bilo je zabavo za vse in toliko da se jim niti domov ni mudilo. Oko postave je dotični večer mižalo in rajanje je trajalo precej čez postavno določeni čas. Razume se, da tudi na Proletarec niso pozabili. S. Podboy je poslal \$20.75 listu v podporo, ki jih je nabral na zabavi. Poleg prilaga tudi eno naročnino, zraven pa pravi: 2. nov. smo imeli veselioc soc. kluba, ki je za naše razmere zelo dobro izpadla čeprav ne bobnamo v svet tako kot vi v Chicagu. Uspeh pa imamo ravno tako dober, če ne še boljši. Francec, — you've got to go some to beat Chicago, we won't give in so easily (Sicer pa, all luck to you old scout!

Na delu je razširjenje Proletarca so tudi v Newburghu, O., kjer so pred kratkem ustanovili klub JSZ. ki prav povoljno napreduje. Da se Proletarec pridobi kar največ mogoče novih naročnikov, je na delu s. Jos. Lever, ki je poznat kot dober agitator za Proletarec. Le tako naprej sodrugi! Naša in vaša želja, da mora postati Proletarec najbolj razširjen list, se mora uresničiti.

Sodrugi Snoy iz Bridgeporta, O. poroča, da se je podal na agitaci-

jo za Proletarec v Johnstown in okolice. Ostal bo tam teden dni. Snoy je poznat kot eden najagilnejših agitatorjev za Proletarec in je pričakovati da mu bodo šli sodrugi v vseh ozirih na roke. Zapadna in osrednja Penna ima večje število agilnih agitatorjev, ki so stalno na delu za Proletarec, med njimi Zornik, Terel, Tekavec Vidrih, Britz Joe in Louis, Kar-nienik, Martin Krasovets, Stražisar, Kobal, Rataic, Zaitz, Smrekar, Zorko, Bertl in drugi. Njih imena so pogosto označena v rubriki "Agitatorji na delu."

V Chicagu je na delu za razširjenje Proletarca s. Vičić, in ne brez uspeha. Pred nekaj dnevi se je zgledal v upravništvu in oddal 8 naročin, med njimi tri za nove naročnike.

V Conneaut, O., je prevzel zastopništvo za list somišljenik Joseph Sedmak. Poslal je eno novo

narbenino in pravi, da je to šel začetek. Škual bo organiziral tudi klub. Na list se je naročil John Kalafatic, ki je poznat kot dober somišljenik socialistične stranke. S Proletarec je zelo zadovoljen. On je tudi naročnik dveh naprednih hrvatskih listov. Čudi se, zakaj ne bi tudi ta pisala v prid socialistične stranke, ki je edina resnično delavska stranka z jasnim programom. Soglašamo, ali da se prisli dotična lista za odprto delo v prid socialistične stranke, se nam zdi, da bo treba precejšnjo pritiska od zunaj. Somišljeniku Kalafaticu, priporočamo, da naj deluje v tem smislu.

Z daljnega Pacifika se je spominil Proletarec M. Rolih iz So. Francisco, Calif. Poslal je enega naročnika. Iz tega vidite da postaja zanimanje za Proletarec vedno večje v raznih krajih dežele, kar je zelo vzpodbudno dejstvo.

SOC. PEVSKI ZBOR "SVOBODA"
DETROIT, MICH.
 — priredi —
 v soboto 16. novembra
 V Hrvatakem domu, 1331 Kirby Ave., E.
Maškaradno Veselico
 Pričetek ob 7. zvečer.
 Vstopnina za moške in maske 50c za osebo, za ženske 25c.
 Najlepše, najgrše in najpomembnejše maske dobe nagrade v gotovini.
 Vabimo vse Jugoslovane na obilno udeležbo.
ODBOR "SVOBODE"

Deževno

skoraj vsaki dan. Hipoma začne zmrzovati, ceste postanejo spolske, snežni zameti in vožnja se spreminja v pravo muko v takih dneh.

Z električno interurban železnico pa se vozite tako udobno.

Za vožnji red, cene in druge informacije na vseh treh progah pokličite RANDOLPH 8200.

CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD
 CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD
 CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Sunset Lines)

Hitrost vožnje 70 milj na uro

Otrovni element u radničkom pokretu

Kao što čovječje tijelo ima u sebi pored dobrih i otrovne elemente, koji neprekidno vode borbu protiv dobrih i korisnih, tako isto i radnički pokret ovdje u Americi ima u sebi razorne i otrovne elemente, koji ga stalno truju i podgrizaju mu organizam, te mu smetaju, da se podigne na onu visinu, na kojoj je bio prije svjetskog rata.

Pored drugih, ova je mislim i na takozvane komunističke elemente, koji su krivi za mnoga nesreću, što je snašla radničku klasu poslije svjetskog rata.

U tu grupu trovila spada i poznata spletkarica Živka Sekulić, koja je mene napala u komunističkom "Radniku" od 3. oktobra ove godine pod naslovom: "Misli i poštivost jedne radničke žene".

Čim sam pročitao gore navedeni članak, vidio sam, da ovo nije Živkino pisanje, nego je napisano u uredništvu "Radnika", jerbe i onako poznam njezino piskiranje, a ovo je drukčije napisano.

Tu između ostalog ona mene prikazuje, kao da sam ja protiv svake borbe radničke klase. Zna ona vrlo dobro, da ja to nijesam, nego samo iz žučne mržnje ovako o meni piše, pošto me nije mogla predobiti za svoju stranu, da razruši našu organizaciju, te da tako dodje njezin Fišer i Zinić i da organizuju svoju komunističku špijunu. A na mene je najviše računala!

Čuo sam, gdje je nekim osobama govorila: "Ne spada Maslač onamo, to jest u organizaciju br. 20. A to je i meni jednog prilikom rekla. Ali Živka se ljuto prevarila u svom račun! Ta i prije nje su neki individui pro-

bali da razruše org. br. 20, koji su bili puno više sposobni od Živke i njenih Zinić-Fišera, pa im nije uspjelo, a njoj će još manje uspjati da postigne svoj zlonamjerni cilj.

Sad da predjem na samu stvar — o socijalističkoj grupi, o kojoj ona u rečenom članku govori.

Naša je organizacija naime priredila jedan izlet u Forest Preserve na sjevernoj strani Chicaga u mjesecu augustu. Taj izlet bio je priredjen na prvom mjestu, da se malo izadje u prirodu, a na drugom — da se pomogne samoj organizaciji, jer preko cijelog ljeta nema nikakvih zabava, a to je najbolji način, kako da se dodje do nešto materijalnih sredstava, da se može društvene proširije održati, dok ne nastupi jesenska sezona i veća aktivnost.

Na izletu sakupio se lijepi broj naših članova i simpatičara, koji su se u krasnoj prirodi ugodno veselili i zabavljali. Tu je došla i "drugarica" Živka, da kolektuje novac za njihovu međunarodnu radničku obranu, premda su isti dan komunisti imali svoj zajednički picnic u Kolze's Parku na Irving Park Blvd., takorekue pred vratima njezine kuće. I ona nije našla za shodno, da ode na njihov vlastiti izlet, nego je otišla kod socijalista, da ih opomene na "dužnost", što treba da čine!

Ja sam sjedio na klupi i posmatrao, kako se djeca oko igraju, kad eto ti Živke kod mene, sjedne na klupu i otvori svoju torbicu, da mi pokaže liste, na koje je kolektirala novac. Na to me zapita, da li hoću da nešto dajem i da li bi bio voljan da istu stvar izjavim prisutnima? Ja

sam joj na lijepi način razjasnio (a ne sa prezirom, kao što ona vili, pošto ja nikoga ne prezirem!), da ja ne mogu to da učinim, na prvom mjestu radi toga, što je ovaj izlet priredjen isključivo u korist organizacije, a drugo — što čemo i mi sami da kolektujemo, a ovo je naš izlet i nema smisla da se kolektuje za dvije strane.

Dalje sam joj kazao, da novac, koji se sakuplja za njihovu međunarodnu radničku obranu, većinom se upotrebi za partijsku agenciju, a ne za radničku obranu. Ta to je već dokazana stvar! Toliki grdni novac su komunisti sakupili u ime Saeco-Vanzettia a Saeco-Vanzetti obrana je dobila samo jednu hiljadu dolara, a nakon toga je ista obrana prekinula svaku vezu sa komunistima. I razne kolekte, za koje komunisti sabiru novac, većinom pojdu komunistički kaponje. To je razlog, zašto ja nisam htio dati Živki ni prebijene pare za komunističku međunarodnu radničku obranu, a ne kao što Živka navadja, kao bajagi da sam ja protiv svake borbe radnika, a i socijalisti upoče.

Ovdje imam da Živki i svim njenim pajdašima kažem, da sam ja dao do sada više novaca za razne štrajkove i za radničku stvar, nego što je Živka ikad dala ili će dati. To bi mogao dokazati erim na bijelu. Ja vrlo dobro znam, što znači štrajk, šta je borba, šta su dugi satovi, što je izrabljivanje. Od svojih mladjih dana radim u pekarskom zanatu i to većinom noću, a to su prave muke. Učestvovao sam u dva štrajka ovdje u Chicagu, gdje su dva pekarska radnika poginula. I kao sam i na "picket duty", gdje jedan put umalo što nisam i životom platio. To je bilo na West Madison ulici u Chicagu.

I sad dolazi jedna Živka, koja sumnjam, da je igda sudjelovala u štrajku, da mi kaže: "Maslač je socijalista svojih hiljada!" Ako mi je uspjelo, da u posljednjih par godina sa teškom mukom održim jedan posao i da neku erkaviju prištedim, na to imam pravo pod današnjim uslovima života.

A sada "how about you, Živka!"

Vaše nepokretno imanje vrijedi danas najmanje oko 12 hiljad dolara! I onda imaš obraza, da predbacuješ meni, da sam "socijalista svojih hiljada!"

Pri zaključku imam da kažem ovo:

Živka je postala jedna prava "alapača". Ide okolo kod pojedinih naših familija po Chicagu, te prosi novac za svoje "komunističke" kaponje i ogovara čestite i poštene radnike iz org. br. 20, zato što neće da idu za smušenom Živkom...

Uperila je svoje strijele protiv onih, koji su najaktivniji u organizaciji, ali to joj ništa ne pomaže. Njezina je rabota priljava, šta više izdajništvo!

George Maslač,
Chicago, Ill.

Uperila je svoje strijele protiv onih, koji su najaktivniji u organizaciji, ali to joj ništa ne pomaže. Njezina je rabota priljava, šta više izdajništvo!

George Maslač,
Chicago, Ill.

jel za rob in potegnil k sebi. Sio je! Potegnil sem ga še enkrat in obrnil na desno. Slo je! Sod se je pomaknil naprej in curek je padal ravno vanj.

Nevihita je dosegla svoj višek, zato sem hitro tekkel v sobo. Skozi okno sem pogledal na dvorščice in opazil, da je curek iz žleba spremenil amer in zopet namakal tla.

Mislil sem si:

"Ni vredno radi kapnice ugarjati neumnosti. Če noče v sod, pa nič."

Nato sem postal ves divji:

"Curek in stari sod me ne bo sta vlekla za nos! Nikdar!"

Spet sem oblekel premočeni dežni plašč in stekel ven. Na vse načine sem poskušal premakniti sod in sem ga končno tudi spravil na pravo mesto.

"Tako!" sem rekel z izrazom notranjega zadovoljstva. "Vidiš, da se z menoj ne moreš kosati. Glej, kako lepo stojš!"

Vrnil sem se na verando, ponosen na svoje delo. Tedaj je začel dež ponehavati in curek kaps, ki je postajal čedalje slabši, je spreminil smer in spet padal na tla.

"Videl sem, kako se mi je režalo črno sodovo dno, in šel sem še enkrat ven. Postavil sem se pred svojega sovražnika in mu rekel:

"Kakorkoli že dekuje, malo ali zelo, tanko ali debelo, voda mora teč vate. Zapomni-si to!"

Prijel sem ga in hotel zopet začeti s prestavljanjem, ko sem zaslišal za seboj znan glas:

"Pusti sod! Ne hoš ga ugnat! Poznam ga in vem, kaj je z njim. Ta sod je preklet!"

"Preklet? Od koga neki?"

"Preklet ga je T... slikar, ki

je stanoval v tej hiši, pred desetimi leti. Bil sem sam priča. Sedeli smo nekoga večera na verandi in "malo" pili, T... morda preveč. Na glavi je imel slannik. Potegnil je veter in ga mu odnesel. Šel je ven, da ga poišče, a ni se vrnil. Nekaj časa smo čakali, ko ga pa le ni bilo nazaj, smo šli za njim, da vidimo, če se mu ni morda kaj pripetilo. Iskali smo ga povsod, a nikjer ga ni bilo. Izginil je brez sledu. Že smo se hoteli vrniti na verando, ko sem začul iz sode grgrajoč glas. Pogledal sem natančneje — bil je že mrak — in opazil dvojico nog, ki sta moleli iz sode. T... jevi nogi sta bili, poznal sem jih že dvajset let. Revez je stal v sodu na glavi. Veter je bil zanesel slannik v sod. Poskušal ga je dobiti ven, pa je siromak izgubil ravnotežje in se postavil na glavo. Sreča v nesreči je bila, da je bilo v sodu le nekaj centimetrov vode, da mu je segala le do nosu, drugače bi bil gotovo utonil. Seveda smo ga hitro potegnili ven. Ko je začutil tla pod nogami, se je dvignil na prste, skrčil pesti in vzkljnil: "Preklinjam te, sod, na vekov veke! Amen!" Od tistih dob je sod tak. Na tvojem mestu bi ga jaz spustil po klaneu navzdol, k vrugu. Saj ga je gotovo vrag sam naredil.

"Ravnal se bom po tvojem nasvetu in to takoj," sem izjavil. Z združenimi močmi sva prevrnili sod, da je vsa voda iztekla. Zvalila sva ga do roba ceste, odkoder je zagrmel po cesti navzdol.

Večer je bil lep. Dolgo sva z znancom sedela na verandi in se razgovarjala. O polnoči sem šel spat.

Zjutraj sem se zbudil popreje

nego običajno. Še nekoliko vrto- glav sem skočil a postelje in odgrnil zavese.

Zunaj se je v lepem jesenskem jutru smejala narava, a izpod kapri se mi je smejal, ne smejal, re- žal, sod.

Skočil sem na verando. Na pragu sem srečal ženo, ki mi je rekla:

"Moj Bog, koliko truda smo imeli s tem sodom. Pomoči — so nam ga paglavei spustili v dolino, toda našli smo ga in zdaj stoji spet na svojem mestu.

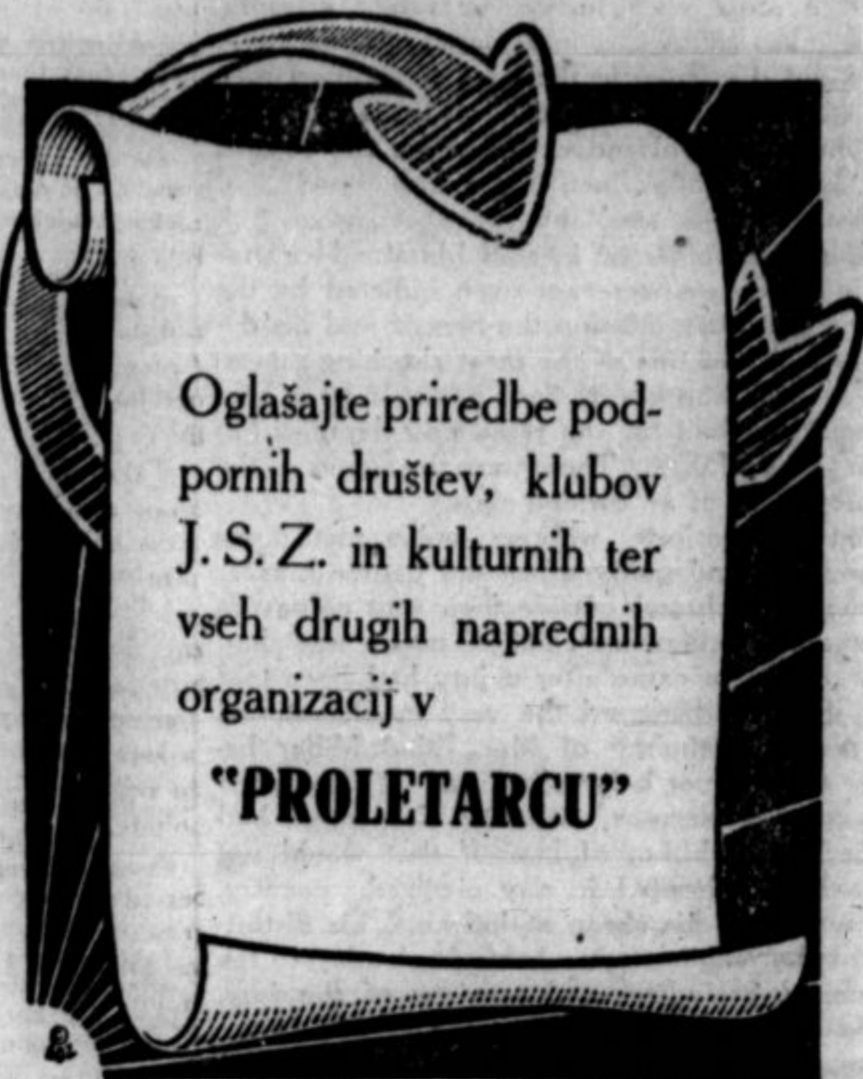
"Je že dobro," sem rekel in se vrnil v sobo.

Proti sodu se boriti, to bi končno še nekako šlo, a boriti se proti sodu in ženi, to je preveč.

(Prevel B. R.)

ALI VESTE?

Najboljši jugoslovanski socialistični list je "Proletarec". Prinaša članke, razprave in pregled delavskega gibanja po svetu ter dopise aktivnosti v naših naselbinah na polju socialističnega in kulturnega dela. Naročite se nanj!

Oglašajte priredbe podpornih društev, klubov J. S. Z. in kulturnih ter vseh drugih naprednih organizacij v "PROLETARCU"

BRACES UP A WEAK STOMACH

Naredite 3-dnevno poskušnjo ZASTONJ

Želodčna nerednost se spozna po enem ali pa več simptomih. Pri eni osebi se spozna po nevoljnosti in potrkosti in so edina znamenja. Med tem ko drugača boli glava in ima huđe bolečine. Nekateri spe pa se zbude vseeno utrujeni, drugi pa ne morejo spati.

V devet iz desetih slučajev so želodčne slabosti vzrok neprehvatnosti in zahanosti čreves, kisanje ostale hrane vsled lenih organov. Trinerjevo grenko vino vam ojača vse prebavne organe in jih nalahko prislili na odvajanje in kreditov želodca. Celo škrobno hrano prislili k hitremu odvajanju.

POŠLITE TA BREZPLAČNI KUPON TAKO!

Jos. Triner Co., Dept. 27, 1333 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. — Pošljite mi zastonj, poštnine prosto 3 dnevno poskusno steklenico Trinerjevega grenkega vina.

Ime

Ulica

Mesto

Država

AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Vaše nepokretno imanje vrijedi danas najmanje oko 12 hiljad dolara! I onda imaš obraza, da predbacuješ meni, da sam "socijalista svojih hiljada!"

Pri zaključku imam da kažem ovo:

Živka je postala jedna prava "alapača". Ide okolo kod pojedinih naših familija po Chicagu, te prosi novac za svoje "komunističke" kaponje i ogovara čestite i poštene radnike iz org. br. 20, zato što neće da idu za smušenom Živkom...

Uperila je svoje strijele protiv onih, koji su najaktivniji u organizaciji, ali to joj ništa ne pomaže. Njezina je rabota priljava, šta više izdajništvo!

George Maslač,
Chicago, Ill.

1930

bo knjiga, kakršna nima primere v jugoslovanski literaturi

ORIGINALNI SPISI

Ameriški družinski koledar se od leta do leta odlikuje po originalnih spisih. V bodočem letniku bodo med drugimi zastopani s svojimi spisi za ta koledar sledeči sodrukniki:

Louis Beniger,	Etbin Kristan,	Kozma Teleban,
Angelo Cerkvnik,	Boris Kristan,	F. S. Tauchar,
Tone Čufar,	Ivan Molek,	Veno Venomer,
Anton Garden,	Ivan Mladinec,	Katka Zupancič,
Ivan Jontex,	Tone Selišar,	Jacob Zupancič,
Mile Klopčič,	Anton Slabe,	Frank Zanitz.

V prevodih bodo zastopani:

Alfonz Petzold, Martin Anderson Nexo, A. M. Frey, Lu Marten in drugi.

Ameriški družinski koledar OSTANE najboljša publikacija te vrste. Večan bo v platno z novo naslovno sliko. Napravil jo je slovenski umetnik Serajnik. Umetnik Stiplovšek je napravil nove vinjete za koledarske strani.

Koledar bo bogato ilustriran

V prihodnjem letniku bodo med drugimi zastopani s svojimi umotvori sledeči slovenski slikarji: France Kralj, Tone Kralj, Nande Vidmar, Drago Vidmar, Lojze Dolinar, Fran Tratnik, Tine Kos, Gojmir Kos, D. Serajnik, Albert Sirk, Fran Stiplovšek, Olaf Globočnik, Niko Pirnat, Miha Maleš, naš H. G. Perušek, Stanko Zele in več drugih.

NOBEN slovenski ameriški koledar se ne more v ilustracijah primerjati Ameriskemu družinskemu koledarju.

Ivan Mladinec je priredil obširno statistiko jugoslovanskih podpornih organizacij. Prirejen je za ta letnik izpopolnjen seznam slovenskega časopisja, slovenskih domov, zadrug, članek o razlikah in postanku julijanskega in gregorijanskega koledarja, seznam konvencij slovenskih in drugih jugoslovanskih organizacij v tem letu, o jubilejih naših organizacij, statistika o članstvu U. M. W., o številu glasov za razne predsedniške kandidate leta 1928, priobčeni bodo članki o Jožetu Zvertniku, Victor L. Bergerju, Martin Anderson Nexoju, o Chicagu, o petindvajsetletnici slovenske knjige v Ameriki, o Ši-Kingu, o ameriški ekonomski strukturi itd. Vseboval bo tudi celo vrsto krajših statističnih podatkov, po katerih se odlikuje vsak letnik Ameriškega družinskega koledarja.

Cena in obseg Koledarja bo isti kakor prejšnjih letnikov. Naroča se ga pri upravi "Proletarca"

Posamezen izvod \$1.00

Za večja naročila popust.

Razposlan bo prvi teden v decembru

ZADRUŽNA BANKA

Ljubljana, Jugoslavia.

V LASTNI HIŠI, MIKLOŠIČEVA CESTA 13, BLIZU GLAVNEGA KOLODVORA, SE PRIPOROČA ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARŠKE POSLE, ZLAŠTI:

- 1.) sprejema denar za hranilne vloge ali za tekoči račun proti najboljšemu obrestovanju.
- 2.) posreduje najcenejšo dostavo denarnih pošiljk iz Amerike v domovino in obratno.
- 3.) posreduje v vseh gospodarskih zadevah hitro in po ceni.

Denar, ki se namerava poslati v staro domovino, naj se naklaše na račun Zadrudne banke na Amalgamated Bank of New York, 11-15 Union Square, New York, N. Y., istočasno naj se Zadrudno banko o tem obvesti in naroči izplačilo. Naš upravni zastopnik za Ameriko je Joseph Menton, 15824 Normandy Ave., Detroit, Mich. Obračajte se nanj.

Obračajte se v vseh bančnih poslih za stari kraj na Zadrudno banko v Ljubljani.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvatnem, Slovaikem, Češkem, Poljskem, kakor tudi v Angliškem in Nemškem jeziku.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

More Shame to America

Once more class justice, or rather class injustice, has triumphed in America. Once more we stand disgraced in the eyes of civilized men the world over. This time the State of North Carolina is the offender. Consider the record. At Gastonia labor men were kidnapped and flogged. Their assailants were acquitted. A woman was murdered in cold blood. Her probable murderers were not even indicted by the Grand Jury. At Marion the Sheriff and his deputies guilty of one of the most shocking massacres in American history have not even been held in bail, and bail for the remaining deputies has been set at \$3,000. These were the agents of the employers or of an owning class.

But at Charlotte, workers, union men, are promptly found guilty of second degree murder because in a brawl outside their tent colony in Gastonia a belligerent chief of police was shot. The conviction came after a jury had been told that it could disregard the very intelligent and impressive testimony of Mrs. Ethel Miller because she did not believe in God. It came after the state prosecutor, Solicitor Carpenter, had made an exhibition of himself that would not have been tolerated in any civilized country. His writhings, his cheap melodrama, his distortion of the religious appeal, his frank play to the presumed prejudices and passions of the jury, ought of themselves to upset the verdict in the higher courts.

As matters stand, North Carolina, home of one of the most progressive universities in the South, proclaims to the world that she offers neither civil nor religious liberties to workers. Even a judge whom we had thought meant to be fair declares in effect that only believers in hell, like himself, can be believed on oath. In that statement is the end of religious liberty. Other civil liberties have long since died in Gastonia and Marion. The Gastonia Gazette rejoices that what has happened will teach labor agitators to keep their nose out of the South. Liberty will be born again but only out of intelligent struggle of the workers to be free. None of us is really free while the events of recent months in Gastonia and Marion are possible.

When Stocks Go Down

"Another Poe should write another 'Pit and the Pendulum' of the sufferings of the men and women in the customers' rooms." "Women turn from the market to bridge." "Brokers keep their Poker Faces." These are only a few of the shorter and milder descriptions of the extraordinary days on Wall Street which shook out recently all the little marginal speculators and brought temporary grief even to big operators. 240 leading shares lost nearly 16 billion dollars in paper values in a month. But all this you will understand, according to my friend, Governor Sweet, and others, wasn't wicked gambling like betting on baseball games but only the exercise of business judgment! To my mind the mad stampede of the bulls which was later matched by a mad stampede of the bears was essentially gambling and the stampede was made worse and spread its destruction farther by the ease of marginal trading.

Let it be observed that all this increase and decrease of paper value had amazingly little reflection in real wealth in permanent equipment or goods produced for human needs. Just so the Florida land boom had little relation to real values. Real values are made by labor of hand and brain. There may be "easy money" apart from work but not true wealth. Workers who realize that fact will fight harder for their true interests as workers. Citizens of New York and elsewhere who realize that fact will be less tolerant of waste, misrule and graft. So out of the adventures of Wall Street some good may come. And that good will not come from the enhanced reputation of investment advisers who were wise only after the event. It will come from new attention to the truths Socialism has been trying to emphasize.

Norman Thomas.

THE LEGION, THE L. I. D. AND PROPAGANDA

The American Legion has joined less responsible so-called patriotic organizations in a peculiarly stupid attack on what is called Pacifist propaganda. The League for Industrial Democracy finds itself attacked in the extraordinary company of the Federal Council of Churches, the Association for the Advancement of Atheism, and the defunct National Student Forum, not to mention other bodies, for its lavish expenditure of money against preparedness. We only wish the American Legion would help us find that money. I should sleep better nights if we had it instead of a deficit. We shall, of course, welcome any inquiry the Senate or anybody else may make. But isn't it a pitiful thing when the ex-service men of America are fooled by a few professional patriots into denouncing not the propagandists for war but the friends of justice and peace.

—Norman Thomas.

War as a Breeder Of Revolution

Attention has been called to the fact that there was never a war in which generalship played so small a part as in the great war. That war was not decided by victories on the field. It was decided by starvation and revolution—but especially by revolution.

The war bred the spirit of rebellion on both sides, but especially on the losing side; that is the chief reason that it was the losing side. Morale broke down; loyalty lapsed; the old patriotic willingness to die for the fatherland gave place to a very decided unwillingness to die for the favored few who seemed to be the only possible beneficiaries of victory.

It was revolution in an extreme form which took Russia out of the war. There is reason to believe that the soldiers of both France and England experienced some slipping from their traditional discipline. The Communistic outbreaks in Italy immediately after the war and the violent anti-militarism against which Fascism fought with equal violence indicate how deeply Italian morale was undermined. But Germany and Austria were fairly overwhelmed with revolution and the collapse of the old national organizations in the rear determined what happened at the front. There was a collapse of loyalty at the front too.

One observer, commenting upon this almost universal breakdown of the old military spirit of unquestioning obedience even unto death, ascribes it to the fact that the armies were directed by general staffs whose members were safe behind the lines. No officer of high rank on either side was killed. It might almost be said that none missed a meal or slept on a hard bed. Well-fed, well-paid, safely housed men sent orders to poor coddled, mud-caked, often underfed men to go over the top. So far as the high command was concerned, the order was not "Come on!" but "Go!"

And after a while even the dullest intellect in the trenches began to lose faith in a war which was so comfortable and safe for those who issued the orders and so utterly disastrous for those who obeyed them. Read All Quiet on the Western Front; or read Schlump, the story of another German soldier. Not a glimmer of patriotism in either of them. Little wars have become impossible because the world is too closely knit together. Big ones have become equally impossible because modern warfare is a breeder of revolution. The revolt against war is not the result of pacifist propaganda, it is the result of war.—The Christian Century.

Chiseling Hate On Monuments

Whitney Warren, the American architect who designed the Louvain university library which replaces that destroyed by the German army in 1914, has managed to get his chosen inscription chiseled on the balustrade. It is in Latin, of course, and in rather free translation reads:

"Destroyed by German madness; restored by American generosity."

A goodly section of Belgium disliked this inscription; but Warren not only was the architect, he had raised much of the money used in the restoration; and the old proverb—that he who pays the piper calls the tune—was fulfilled.

For an American to praise American generosity in an inscription on a building erected to repair the ravages of war is about the last word in bad taste. Mr. Warren's bragging makes his thinking countrymen writhe. But there are other and perhaps more serious objections to the motto.

No one tries to justify the Louvain outrage. It was wholly inexcusable, even in time of war. But precisely because no one tries to justify it, there is no need to rant about it, especially in stone. Like all universities, Louvain is largely cosmopolitan. Hundreds, perhaps thousands of Germans will be students in this library. Why slap all of them in the face for an offense for which none of them is responsible?

It will take a good many things to bring peace on earth; but one of the essentials is good will toward men, and good will is not fostered by cursing your former enemy on monuments. The authorities of the University of Louvain did not want this inscription, and they were right. Mr. Warren has done an ill service to his country.—Lbor.

Let This Go Past Your Eyes
A city housewife said to her milkman: "I'm glad you put your cows out to pasture, as I think pasteurized milk is so much better for the children."

OIL.

There are over three hundred thousand producing oil wells in the United States, but less than 2 per cent of them produce 50 per cent of the oil. The others produce at a slower rate, some less than a barrel a day.

The oil business dates from small beginnings in the middle of the 19th century. From 1857 to 1860 inclusive only 521,000 barrels of crude petroleum were produced in the world, and the United States produced 96 per cent of the amount. The production increased steadily until in 1928 there were 1,322,986,000 barrels produced, of which the United States produced 68 per cent.

Of course, the growth of the automobile business has contributed vastly to the growth of the oil business. Up to 1916 there were 4,232,242 autos in the world, of which number 3,512,996 were in this country. The enormous increase in a dozen years brought the world number of autos to 31,778,231 in 1928, and the United States had 24,493,124 of them. These cars use oil continually.

There has also been a great increase in oil heating and in oil-driven ships and engines.

The vast and preeminent demand for oil, created by these developments, explains the international significance of oil. In international affairs it is not a lubricant; it is an irritant, for each nation wants to hog as much oil-producing territory as possible. Conflicts growing out of grabbing for oil might throw the world into another big war if it cannot learn to divide this and other raw materials in an equitable and peaceable manner.

The oil will run out some day, presumably, and some folks are already worrying about it. What's the use in borrowing trouble? Science will find a substitute.

Fine Plan

Old Lady (visiting prison)—Poor man, I wish I could do something to get you out of here.

Prisoner—Well, lady, if you want to change clothes with me when the guard isn't looking, I could do the rest.—The Pathfinder.

Valuable Secret

One day the office boy went to the editor of The Soaring Eagle and said:

"There's a tramp at the door, and he says he has had nothing to eat for six days."

"Fetch him in," said the editor. "If we can find out how he does it, we can run this paper for another week."

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lorrich

Whistles and sirens were blowing horns were tooting while we stood facing east to commemorate the signing of Armistice. And we stood silently our thoughts reverberated to that disastrous bloodshed where so many millions of our brothers perished.— And during this spasm our hearts hastened their beat at the cold blood trickled through our veins, and our memory pictured the scenes along the battle fronts in France, Austria, Russia, etc. Automatically our mind exclaimed, "What for?—Why all this bloodshed, this strife?"— A writhing agony within us restored to quietness only by the s.p. of the whistles and sirens and again the memory of millions men and boys past into the oblivion for another year.

It is pathetic indeed when you read of the lobbyists and underhanded development of propagandists for bigger fighting equipment and compare them with the deceitful glory bestowed on the poor boys who will speak no more. Why need the governments pit boys against one another? Can Ramsay MacDonald meet the steel hearts of our capitalist friends and thereby reduce all world armaments? Public opinion should go on hand for Mac Donald's plea. That's the only way they can ever start getting it.

New York City's 175,000 votes for Mr. Norman Thomas makes us happy and proud. Often times we feel the negligence of our friends, comrades and sympathizers, but news of this kind will do more to further our cause than all the lectures and manuscripts we can write. Our New York Comrades put up a great battle against all the odds that money can procure and these 175,000 speak well for their organization. We hope they will be even more successful after the experiences of this great task.

The Second Story Man by Upton Sinclair was produced by the young folks of Detroit last Sunday. It was sponsored by our club No. 114 and 115 and directed by Mr. Chesin. We were told that these youngsters have made their first attempt at anything like this, and judging from the applause they did well indeed. Mr. Rudy Klanchnik was the second story man. He has a clear reasoning voice and acted well. His brother F. Klanchnik took the part of "The Lawyer" and Miss Helen Skvarce played unusually well the hard part of the lawyers wife. The folks showed every indication of becoming good players and it is hoped they will continue. Miss Krasevec and Miss Po-

tenek recited one in Slovene and the other in English. Svoboda, their singing choir sang well, in fact it was worthy of praise, much improved over the last time we have had occasion to hear them.

"Resolved that Prohibition in the United States is a failure," will be the subject for debate between four young members at the next Socialist Club meeting. Prohibition as a law is not respected. Why, is easily understood, but if you care to hear some real fine points on the question Oscar Godina, John Rak, Jr., John Kopach and the writer will try to point them out, Friday November 22, is the date; lower S. N. P. J. Hall the place and everybody is invited to attend.

Frank Zaits and the writer were guests of the Wolverine lodge of the S. N. P. J. at Detroit last Saturday night. We were treated royally and rejoiced with the young folks in the splendid attendance at their dance. Our youth have a promising opportunity to build up these "Wolverine" young folks and if the leaders are given the backing they have been receiving and what they rightfully deserve, they will soon be among the leaders of the S. N. P. J. English speaking lodge movement. We were also guests of the Young Americans at their regular meeting Sunday morning and were pleased to see the members in full numbers present to follow the work of their president Herman Rugel and secretary Andrew Grum, Jr., Mr. Vincent Kenich is one of their guiding stars. His past experiences in the older lodge helps the boys and girls greatly.

When you come to the S. N. P. J. Auditorium on Sunday afternoon Dec. 1st to listen to Sava's singers you will see and hear Mr. Muha's folks in different roles than heretofore. A more popular style has been added to the lot of classical array, tuned down into Slovene National Chords. The choir is probably better now than it has been for quite some time and if our guess doesn't miss you'll like it real well. Buy your tickets early and assure a good attendance.

Our American Family Almanac for 1930 will be the best ever. Some of the finest contributions ever secured by men of prominence will be therein. It's going to be as neat as ever, well illustrated and handy for references on important dates and items. Orders are already coming.

Our Mechanical Frankenstein

By James Oneal

Is this age of mass production and automatic machinery going to transform the human animal into an empty head, a piece of ferment that is incapable of any deep thought or appreciation of art?

This question is provoked by reading an advertisement of the American Federation of Musicians which bears the caption, The Robot As an Entertainer. The advertisement is illustrated with a drawing which portrays a mechanical man with steel fingers strumming a harp. A dog by his side howls a mournful cry and the reader is asked whether the mechanical man's substitution for real music is a success.

Of course the musicians' union has been hit hard by the mechanical music we now hear in the talkies and in this advertisement the union raises the question of whether this does not bring with it cultural menace to mankind.

"In the first place, success in eliminating flash and blood artists from the theater means the eventual corruption of public appreciation of good music, which would be a cultural calamity," declares the union. "In the second place, reduction of professional musicians to a handful of studio workers would deprive the young of all incentive to develop their talent and to make music their life work."

All of which appears to us as sound reasoning. The machine is not an artist and never can be and it is now doing to the musician what it has done to other craftsmen since the beginning of the machine age. For example, the art of the cabinet maker has been destroyed. The soul of the workman that found expression in his wonderful carving has been smothered by the machine in furniture factories. The output of this old wood artist cannot survive the competition of the machine, so the art and the artist have disappeared.

There has been a distinct loss to humanity and it is a tremendous indictment of machine production. We can, therefore, understand the resentment of the musician who is being replaced by mechanical music. But at the same time one may ask, considering that art and the artist of the pre-machine age have lost in the struggle with the machine, can the musician hope to stay the advance of mechanical music? I very much doubt it.

For the first time street broadcasting through a microphone and the movietone are being used in a political campaign in New York city. This transformation of oratory by mechanical invention also means the killing of one of the most moving of the arts since the days of Pericles. I was impressed with this the other night when, for the first time, I had a personal experience with these two forms of reaching an audience.

Speaking through a microphone in the open air I discovered that this instrument has destroyed oratory and the orator. One must speak in an even tone and be careful to keep at a certain angle to and distance from the "mike." The variation in pitch of the voice, the emphasis of statement by gesture and facial expression, the striding from one place to another on the platform, are impossible. These are essentials in great oratory but the microphone has utterly destroyed them.

The same night a large truck stopped in the street. Upon a white canvass in the rear appeared a speaker urging the merits of his party and its candidates. The movietone brought the speaker and his voice to the audience. That speaker was being seen and heard at other corners at the same moment. It was so mechanical. Political oratory as an art has been all but smothered in this country because the professional politicians have had nothing to say for decades and art dies where there is no sincerity. But the street movietone means the tomb for oratory, one of the oldest of the arts.

Intelligence brought inventions and now it seems that inventions are destroying intelligence. Art is smothered and the human animal is being conquered by the mechanical Frankenstein we have conjured. Socialism will liberate the animal, make him once more a man, emancipate the aesthetic emotions and retain the advantages of machine production—but that is another story.

Publicity For Tariff and Navy Boosters

Militaristic and high-tariff newspapers are still assuring the readers that the lobby investigations undertaken by the senate do not amount to anything but are just a waste of time and energy.

That's right; kiss the bruise and pretend that it doesn't hurt.

The investigation regarding the activities of Mr. Shearer at Geneva, which was adjourned during Ramsay MacDonald's visit and is not yet finished, has done a great deal of good. It has put the big navyites in their place, showing how the cards were played. It has revealed to the people of this country the fact that the big navyites have tried to block peace plans. The people have, we believe, come to realize that this might have plunged the country into another terrible and totally unnecessary war. They showed their unfavorable reaction toward it by giving MacDonald a splendid welcome. The investigation will help greatly to make the January conference a success. It needs such encouragement, for the antagonistic factors in the five nations that are going to take part are so pronounced that success will be very hard to achieve.

The investigation of tariff lobbying has also sickened many of the people regarding the way tariff bills are framed. The chances of the outrageous tariff bill which was wanted by the high tariff crowd are now known to be precarious. A tariff bill may go through, and it may be a bad one, but it will not be as bad as the one that might have gone through if the investigation had not been held.

It is the publicity that brings these results. So long as public affairs are covered with a veil of secrecy, almost anything can be put across, but when the methods are bared to the public gaze, it cannot be done so easily. In that way the investigations are effective.

THE HOUSE THAT 'MAC' BUILT!

